

รายงานการประชุม

บทบาทของพิพิธภัณฑ์พืชในการสนับสนุน โปรแกรมการริเริ่มทั่วโลกทางอนุกรมวิธาน ภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ

วันพฤหัสบดีที่ 28 เมษายน พ.ศ. 2554

ส่วนหลวง 5.9 กรุงเทพฯ

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

คำนำ

สืบเนื่องจากการประชุมสมัยที่ 6 ของสมัชชาภาคีอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ ได้มีข้อตัดสินใจในการรับรองโปรแกรมการริเริ่มทั่วโลกทางอนุกรมวิธาน (global taxonomy initiative; GTI) โดยมีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะทางอนุกรมวิธานในระดับชาติ และนำข้อมูลข่าวสารทางอนุกรมวิธานมาใช้สนับสนุนการอนุรักษ์อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ และในการประชุมสมัชชาภาคีอนุสัญญาฯ สมัยที่ 10 ได้มีการหาแนวทางมาตรการเพื่อหยุดยั้งการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ และให้ภาคีอนุสัญญาฯ ประสานการดำเนินงานการวิจัยทางอนุกรมวิธานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานในการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพให้มากยิ่งขึ้น สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในฐานะหน่วยประสานงานกลางระดับชาติของอนุสัญญาฯ จึงร่วมกับมูลนิธิสวนหลวง ร.9 และพิพิธภัณฑ์พืชสิรินธร จัดการประชุมหารือ เรื่อง บทบาทของพิพิธภัณฑ์พืชในการสนับสนุนโปรแกรมการริเริ่มทั่วโลกทางอนุกรมวิธาน ภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ เมื่อวันที่ 28 เมษายน พ.ศ. 2554 ณ อาคารชายชล สวนหลวง ร.9 กรุงเทพฯ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือทางวิชาการด้านอนุกรมวิธานพืชระหว่าง

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการสนับสนุนโปรแกรมการริเริ่มทั่วโลกทางอนุกรมวิธาน และรวบรวมข้อคิดเห็นต่อสถานภาพอุปสรรค แนวโน้ม และความต้องการในการดำเนินงานด้านอนุกรมวิธานพืชทั้งในระดับชาติและระดับนานาชาติ

โอกาสนี้ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้จัดทำรายงานการประชุมดังกล่าวขึ้น เพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ตลอดจนมุมมอง ปัญหาอุปสรรค แนวทาง และความก้าวหน้าของการดำเนินงานด้านอนุกรมวิธานพืชในประเทศไทย โดยหวังเป็นอย่างยิ่งว่ารายงานการประชุมฉบับนี้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องและสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของพิพิธภัณฑ์พืชในการสนับสนุนโปรแกรมการริเริ่มทั่วโลกทางอนุกรมวิธาน ภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ

ขอขอบคุณ มูลนิธิสวนหลวง ร.9 และพิพิธภัณฑ์พืชสิรินธร ที่ได้ร่วมจัดประชุมจนสำเร็จลุล่วงด้วยดี และสวนหลวง ร.9 ที่ให้ความอนุเคราะห์สถานที่จัดประชุม และขอขอบคุณท่านอาจารย์ นักวิชาการ นักอนุกรมวิธานพืช วิทยากร และเจ้าหน้าที่ทุกท่านที่ได้กรุณาให้ความร่วมมือในการจัดเตรียมสถานที่และข้อมูลในการประชุม และการจัดทำเอกสารฉบับนี้ และผู้เข้าร่วมประชุมทุกท่านที่ได้กรุณาสละเวลา และแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นต่างๆ ตลอดจนการประชุม

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สารบัญ

❁	คำนำ.....	2
❁	ความนำ.....	5
❁	กำหนดการ.....	7
❁	กล่าวเปิดการประชุม โดย ศาสตราจารย์ ดร. ธวัชชัย สันติสุข	8
❁	การบรรยายพิเศษ เรื่อง คณะทำงานอนุกรมวิธานประเทศไทยกับการสนับสนุน การริเริ่มทั่วโลกทางอนุกรมวิธาน โดย ศาสตราจารย์ ดร. ธวัชชัย สันติสุข	10
❁	บทบาทของสวนหลวง ร.9 ในการส่งเสริมความรู้ทางวิชาการด้านอนุกรมวิธานพืช โดย หม่อมหลวงชนะพันธุ์ กฤดากร.....	18
❁	การเสวนา เรื่อง “บทบาทของพิพิธภัณฑ์พืช ในการสนับสนุนการริเริ่มทั่วโลกทางอนุกรมวิธาน”	
◆	บทบาทของพิพิธภัณฑ์พืชสิรินธร โดย นายวินัย สมประสงค์.....	21
◆	บทบาทของสำนักงานหอพรรณไม้ โดย ดร. วรตลต์ แจ่มจำรูญ.....	22
◆	บทบาทของพิพิธภัณฑ์พืชภาควิชาเภสัชพฤกษศาสตร์ คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล (PBM) โดย ศาสตราจารย์ วงศ์ถิพย์ ฉั่วกุล.....	23
◆	บทบาทขององค์การสวนพฤกษศาสตร์ โดย ดร. ปรัชญา ศรีสง่า	24
◆	บทบาทของหอพฤกษศาสตร์ มูลนิธิสวนหลวง ร.9 โดย นางสาววิรัชญา บุญเต็ม.....	24
◆	บทบาทของพิพิธภัณฑ์ไลเคน มหาวิทยาลัยรามคำแหง โดย นางกวิณนาถ บัวเรือง	25

ความนำ

❁ หลักการและเหตุผล

อนุกรมวิธานเป็นวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับการจำแนก แยกแยะ จัดกลุ่มสิ่งมีชีวิตเป็นหมวดหมู่ รวมถึงการตั้งชื่อวิทยาศาสตร์และรวบรวมรายชื่อสิ่งมีชีวิตในพื้นที่ใดๆ อนุกรมวิธานเป็นวิทยาศาสตร์พื้นฐานของการศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพ ปัจจุบันยังไม่ทราบแน่ชัดว่าสิ่งมีชีวิตทั้งหมดบนโลกมีจำนวนเท่าไร นักวิทยาศาสตร์หลายท่านได้ประมาณการว่าสิ่งมีชีวิตทั้งหมดบนโลกมีประมาณ 20–30 ล้านชนิด โดยเป็นสิ่งมีชีวิตที่ถูกมนุษย์ค้นพบและตั้งชื่อวิทยาศาสตร์แล้วประมาณ 1.7 ล้านชนิด ความหลากหลายทางชีวภาพเป็นทรัพยากรที่มีผลต่อการอยู่รอดของมนุษยชาติ ปัญหาต่างๆ ที่กำลังคุกคามต่อโลกไม่ว่าจะเป็นภาวะโลกร้อน ภัยพิบัติต่างๆ ล้วนส่งผลกระทบต่อโดยตรงต่อความอยู่รอดของสรรพชีวิตบนโลก โดยมนุษย์มีบทบาทสำคัญและเป็นตัวเร่งที่ทำให้ทรัพยากรชีวภาพสูญพันธุ์เร็วกว่าที่ควรจะเป็น เชื่อกันว่าสิ่งมีชีวิตจำนวนมากมีการสูญพันธุ์ไปแล้วก่อนที่จะมีการค้นพบ

อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพได้ตระหนักว่าการขาดข้อมูลข่าวสารทางอนุกรมวิธานและขาดแคลนนักอนุกรมวิธานทั้งในระดับชาติและระดับนานาชาติเป็นอุปสรรคสำคัญในการบรรลุวัตถุประสงค์ของอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพในการอนุรักษ์สายพันธุ์ ชนิดพันธุ์ และระบบนิเวศเพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน และเพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนผู้เชี่ยวชาญทางอนุกรมวิธานและข้อมูลข่าวสารด้านอนุกรมวิธานดังกล่าว สมัชชาภาคีอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ จึงได้มีข้อตัดสินใจรับรองโปรแกรมการริเริ่มทั่วโลกทางอนุกรมวิธาน (global taxonomy initiative; GTI) ในการประชุมสมัชชาภาคีอนุสัญญาฯ สมัยที่ 6 ปี พ.ศ. 2545 โดยมีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะทางอนุกรมวิธานในระดับชาติ และนำข้อมูลข่าวสารทางอนุกรมวิธานมาใช้สนับสนุนการอนุรักษ์อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ โดยในการประชุมสมัชชาภาคีอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลาย

ทางชีวภาพ สมัยที่ 10 ณ เมืองนาโงยา ประเทศญี่ปุ่น เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2553 ได้มีการหาแนวทาง มาตรการ เพื่อหยุดยั้งการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ และขอให้ภาคีอนุสัญญาฯ ประสานการดำเนินงานการวิจัยทางอนุกรมวิธานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานในการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพให้มากยิ่งขึ้น

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในฐานะหน่วยประสานงานกลางระดับชาติของอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ ตระหนักถึงความสำคัญของการดำเนินงานด้านอนุกรมวิธานที่เป็นพื้นฐานของการศึกษาวิจัยด้านความหลากหลายทางชีวภาพ ซึ่งส่งผลการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน โดยปัจจุบันพืชเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญประเภทหนึ่งที่กำลังขาดแคลนหรือกำลังสูญหายไป เนื่องจากมีการบุกรุกทำลายถิ่นอาศัยทำให้เกิดการเสียสมดุลธรรมชาติที่ไม่เอื้อต่อการเจริญเติบโตของพืช ดังนั้นจึงมีความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องมีการศึกษาวิจัยและสร้างเครือข่ายนักอนุกรมวิธานพืชอย่างเข้มแข็งเพื่อร่วมมือด้านวิชาการระหว่างทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยพิพิธภัณฑ์พืชมีบทบาทสำคัญอย่างมากในการเป็นสถานที่เก็บรวบรวมตัวอย่างของพันธุ์พืชชนิดต่างๆ ตามหลักทางอนุกรมวิธาน และยังมีบทบาทที่สำคัญในการให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับประโยชน์ของความหลากหลายทางชีวภาพของพืชชนิดต่างๆ สำนักงานฯ จึงร่วมกับมูลนิธิสวนหลวง ร.9 และพิพิธภัณฑ์พืชสิรินธร กำหนดการประชุมหารือ เรื่อง บทบาทของพิพิธภัณฑ์พืชในการสนับสนุนโปรแกรมการริเริ่มทั่วโลกทางอนุกรมวิธาน ภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือด้านวิชาการทางอนุกรมวิธานพืชระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการสนับสนุนโปรแกรมการริเริ่มทั่วโลกทางอนุกรมวิธาน และแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นต่อสถานภาพ อุปสรรค แนวโน้ม และความต้องการต่อการดำเนินงานด้านอนุกรมวิธานพืชทั้งในระดับชาติและระดับนานาชาติ

❁ วัตถุประสงค์

❁ เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือด้านวิชาการทาง
อนุกรมวิธานพืชระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการ
สนับสนุนโปรแกรมการริเริ่มทั่วโลกทางอนุกรมวิธาน

❁ เพื่อหารือ และรวบรวมข้อคิดเห็นต่อสถานภาพ
อุปสรรค แนวโน้ม และความต้องการต่อการดำเนินงาน
ด้านอนุกรมวิธานพืชทั้งในระดับชาติและระดับนานาชาติ

❁ ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ประสิทธิภาพการดำเนินการและเครือข่ายความ
ร่วมมือด้านอนุกรมวิธานพืชในการสนับสนุนโปรแกรมการ
ริเริ่มทั่วโลกทางอนุกรมวิธานภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยความ
หลากหลายทางชีวภาพ

❁ วัน เวลา และสถานที่จัดประชุม

วันพฤหัสบดีที่ 28 เมษายน พ.ศ. 2554 ณ อาคาร
ชายชล สวนหลวง ร.9 กรุงเทพมหานคร

❁ กลุ่มเป้าหมาย

นักอนุกรมวิธานพืช นักวิชาการ อาจารย์ และ
นักศึกษา จำนวน 80-100 คน

กำหนดการ

การประชุมหารือ เรื่อง

บทบาทของพิพิธภัณฑ์พืชในการสนับสนุนโปรแกรมการริเริ่มทั่วโลก

ทางอนุกรมวิธาน ภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ

วันพฤหัสบดีที่ 28 เมษายน พ.ศ. 2554

ณ อาคารชายชล สวนหลวง ร.9 กรุงเทพมหานคร

08:30–09:00 น. ลงทะเบียน

09:00–09:45 น. **เปิดการประชุม และบรรยายพิเศษ เรื่อง “คณะทำงานอนุกรมวิธานประเทศไทยกับการสนับสนุนการริเริ่มทั่วโลกทางอนุกรมวิธาน”**

โดย ศาสตราจารย์ ดร. ธวัชชัย สันติสุข
ผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการอนุรักษ์และ
ใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพ

09:45–10:15 น. **การบรรยายพิเศษ เรื่อง “บทบาทของสวนหลวง ร.9 ในการส่งเสริมความรู้ทางวิชาการด้านอนุกรมวิธานพืช”**

โดย หม่อมหลวงชนะพันธุ์ กฤดากร
ประธานกรรมการบริหาร สวนหลวง ร.9

10:30–12:00 น. **การเสวนาเรื่อง “บทบาทของพิพิธภัณฑ์พืชในการสนับสนุนการริเริ่มทั่วโลกทางอนุกรมวิธาน”**

ผู้ร่วมเสวนา

- ดร. วรดลต์ แจ่มจำรูญ
กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช
- ศาสตราจารย์ วงศ์สถิตย์ นั้วกุล
คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
- ดร. ปรีชญา ศรีสง่า
องค์การสวนพฤกษศาสตร์
- นางสาววิริญา บุญเต็ม
สวนหลวง ร.9
- นางกวิณนาถ บัวเรือง
พิพิธภัณฑ์ไลเคน มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ผู้ดำเนินรายการ

- นายวินัย สมประสงค์
พิพิธภัณฑ์พืชสิรินธร

13:00–14:00 น. **การบรรยาย เรื่อง การดำเนินงานของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในการสนับสนุนการริเริ่มทั่วโลกทางอนุกรมวิธานของประเทศไทย**

โดย ดร. สิริกุล บรรพพงศ์
ผู้อำนวยการสำนักความหลากหลายทางชีวภาพ

พิพิธภัณฑ์พืชในประเทศไทย การประเมินสถานภาพชนิดพันธุ์ที่ถูกคุกคาม และทะเบียนรายการชนิดพืชและสัตว์หาย

โดย นางสาวศศิธร ศิริเสรี
สำนักความหลากหลายทางชีวภาพ

ความร่วมมือด้านอนุกรมวิธานระดับภูมิภาคอาเซียน และการประเมินสถานภาพด้านอนุกรมวิธานของหน่วยงานในประเทศไทย

โดย ดร. เบญจมาภรณ์ วัฒนธงชัย
สำนักความหลากหลายทางชีวภาพ

14:00–14:45 น. **ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงานโครงการพรรณพฤกษชาติของประเทศไทย (Flora of Thailand)**

โดย ดร. ก่องกานดา ชยามฤต
ผู้เชี่ยวชาญด้านอนุกรมวิธานพืช

15:00–15:30 น. **การบรรยาย เรื่อง บทบาทของอนุกรมวิธานพืชกับปัญหาการลักลอบค้าพืชป่า**

โดย นายมานิต ใจฉกรรจ์
กรมวิชาการเกษตร

15:30–16:15 น. **การเสวนา เรื่อง “มุมมอง ปัญหา อุปสรรค แนวทาง และความก้าวหน้าของการดำเนินงานด้านอนุกรมวิธานพืชในประเทศไทย”**

ผู้ร่วมเสวนา

- ดร. ปรีชญา ศรีสง่า
องค์การสวนพฤกษศาสตร์
- ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ฉัตรชัย เงินแสงสรวย
คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ดร. สราวุธ สังข์แก้ว
คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ดร. อัจฉรา ติระวัฒนานนท์
องค์การพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์แห่งชาติ

ผู้ดำเนินรายการ

- ดร. วรดลต์ แจ่มจำรูญ
กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

16:15–16:30 น. **สรุปและปิดการประชุม**

โดย ศาสตราจารย์ ดร. ธวัชชัย สันติสุข
ผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการอนุรักษ์และ
ใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพ

กล่าวเปิดการประชุม

เรื่อง บทบาทของพิพิธภัณฑ์พิชในการสนับสนุนโปรแกรมการริเริ่มทั่วโลก
ทางอนุกรมวิธาน ภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ

วันพฤหัสบดีที่ 28 เมษายน พ.ศ. 2554

ณ อาคารชายชล สวนหลวง ร.9 กรุงเทพมหานคร

โดย ศาสตราจารย์ ดร. ธวัชชัย สันติสุข

ผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพ

ประธานกรรมการบริหารสวนหลวง ร.9 ผู้แทน
กรมวิชาการเกษตร ผู้อำนวยการสำนักความหลากหลาย
ทางชีวภาพ ท่านวิทยากร นักอนุกรมวิธาน ผู้เชี่ยวชาญ
และผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐ สถาบันการศึกษา และท่าน
ผู้มีเกียรติทุกท่าน กระผมรู้สึกยินดีและเป็นเกียรติอย่างยิ่ง
ที่เป็นประธานเปิดการประชุมหารือบทบาทของพิพิธภัณฑ์พิช
ในการสนับสนุนโปรแกรมการริเริ่มทั่วโลกทางอนุกรมวิธาน
ภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพในวันนี้

ทรัพยากรสิ่งมีชีวิตบนโลกมีมากมายหลากหลายชนิด
นักวิทยาศาสตร์หลายท่านได้ประมาณการว่าสิ่งมีชีวิตทั้งหมด
บนโลกมีประมาณ 20-30 ล้านชนิด โดยเป็นสิ่งมีชีวิตที่
ถูกมนุษย์ค้นพบและตั้งชื่อวิทยาศาสตร์แล้วประมาณ 1.7
ล้านชนิด การที่จะศึกษาและเรียนรู้ทรัพยากรทางชีวภาพ
ต้องทำการจำแนก เพื่อความถูกต้องของชนิดพันธุ์แต่ละชนิด
ซึ่งบางชนิดพันธุ์มีลักษณะใกล้เคียงกันมาก ดังนั้น ต้องมี
หลักการในการระบุว่าเป็นชนิดใด ซึ่งการจำแนกสิ่งมีชีวิต
ก็คือ การศึกษาทางอนุกรมวิธาน

อนุกรมวิธานเป็นวิทยาศาสตร์พื้นฐานของการศึกษา
ความหลากหลายทางชีวภาพ โดยที่ความหลากหลาย
ทางชีวภาพเป็นทรัพยากรที่มีผลต่อการดำรงชีวิตของ
มนุษย์ชาติ ปัญหาต่างๆ ที่กำลังคุกคามทั้งการเปลี่ยนแปลง
หรือการลดลงของถิ่นที่อยู่อาศัย การใช้ประโยชน์เกินขีดจำกัด
ชนิดพันธุ์ต่างถิ่นที่รุกราน มลพิษ และการเปลี่ยนแปลง
สภาพภูมิอากาศล้วนส่งผลกระทบโดยตรงต่อความอยู่รอด
ของสรรพชีวิตบนโลก โดยมนุษย์มีบทบาทสำคัญและเป็น
ตัวเร่งที่ทำให้ทรัพยากรชีวภาพสูญเสียเร็วกว่าที่ควรจะเป็น
เชื่อกันว่าสิ่งมีชีวิตจำนวนมากมีการสูญพันธุ์ไปแล้วก่อนที่จะ
จะมีการค้นพบ การศึกษาทางอนุกรมวิธานเป็นการศึกษา
พื้นฐานเกี่ยวกับความหลากหลายของสิ่งมีชีวิต เป็นส่วนสำคัญ
ที่สุดส่วนหนึ่งในการค้นคว้าข้อมูลสิ่งมีชีวิตแต่ละชนิด เพราะ
ถ้าข้อมูลพื้นฐานไม่ถูกต้องแล้ว การนำไปประยุกต์ใช้ประโยชน์
ในด้านอื่นๆ ย่อมเกิดความผิดพลาดได้

อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพได้
ตระหนักถึงการขาดข้อมูลข่าวสารทางอนุกรมวิธานและ
การขาดแคลนนักอนุกรมวิธานทั้งในระดับชาติและระดับ
นานาชาติ ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญในการบรรลุวัตถุประสงค์
ของอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพใน
การอนุรักษ์สายพันธุ์ ชนิดพันธุ์ และระบบนิเวศเพื่อการ
ใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน และเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว สมัชชา
ภาคีอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ ใน
การประชุมสมัยที่ 6 ปี พ.ศ. 2545 ได้มีข้อตัดสินใจรับรอง
โปรแกรมการริเริ่มทั่วโลกทางอนุกรมวิธาน (global taxonomy
initiative หรือ GTI) โดยมีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะ
ทางอนุกรมวิธานในระดับชาติ และนำข้อมูลข่าวสารทาง
อนุกรมวิธานมาใช้สนับสนุนการอนุรักษ์อนุสัญญาว่าด้วย
ความหลากหลายทางชีวภาพ และสมัชชาภาคีอนุสัญญา
ว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ ในการประชุมสมัยที่ 10
ณ เมืองนาโงยา ประเทศญี่ปุ่น เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2553
ได้มีการพิจารณาหาแนวทาง มาตรการเพื่อช่วยกันหยุดยั้ง
การสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ และได้มีการ
ร้องขอให้ภาคีอนุสัญญาฯ ประสานการดำเนินงานการวิจัย
ทางอนุกรมวิธานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเพิ่ม
ประสิทธิภาพการดำเนินงานในการอนุรักษ์ความหลากหลาย
ทางชีวภาพให้มากยิ่งขึ้น

ประเทศไทยได้มีการศึกษาทางด้านอนุกรมวิธาน
มาเป็นเวลานาน แต่จนถึงปัจจุบันการศึกษาทางอนุกรมวิธาน
ก็ยังไม่แล้วเสร็จสมบูรณ์ เนื่องจากขาดแคลนผู้เชี่ยวชาญ
ทางอนุกรมวิธานในสาขาต่างๆ รวมถึงการขาดแคลน
งบประมาณสนับสนุน และนโยบายจากภาครัฐในการ
สนับสนุนและส่งเสริมการศึกษาวิจัยด้านอนุกรมวิธาน
จากการที่ประเทศไทยเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยความ
หลากหลายทางชีวภาพ จึงมีภารกิจในการดำเนินการตาม
พันธกรณีและข้อตัดสินใจของอนุสัญญาฯ รวมถึงโปรแกรมงาน
ของอนุสัญญาฯ การดำเนินงานตามโปรแกรมการริเริ่มทั่วโลก

ทางอนุกรมวิธานเป็นส่วนสำคัญในการผลักดันการดำเนินงานด้านอนุกรมวิธานในประเทศไทยให้บังเกิดเป็นรูปธรรมมากขึ้น ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน รวมถึงนักอนุกรมวิธานในสาขาต่างๆ และทุกท่านในที่นี้

พืชเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญประเภทหนึ่งที่กำลังถูกคุกคามหรือกำลังสูญหายไป เนื่องจากมีการบุกรุกทำลายถิ่นอาศัยทำให้เกิดการเสียดุลธรรมชาติที่ไม่เอื้อต่อการเจริญเติบโตของพืช ดังนั้น จึงมีความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องมีการศึกษาวิจัยและสร้างเครือข่ายนักอนุกรมวิธานพืชอย่างเข้มแข็ง เพื่อความร่วมมือด้านวิชาการระหว่างทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยพิพิธภัณฑ์พืชมีบทบาทสำคัญเป็นอย่างมากในการเป็นสถานที่เก็บรวบรวมตัวอย่างของพรรณพืชชนิดต่างๆ ตามหลักทางอนุกรมวิธาน และยังมีบทบาทสำคัญในการเป็นแหล่งให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับประโยชน์ของความหลากหลายทางชีวภาพของพืชชนิดต่างๆ การประชุมหรือ เรื่อง บทบาทของพิพิธภัณฑ์พืช

ในการสนับสนุนโปรแกรมการริเริ่มทั่วโลกทางอนุกรมวิธานภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพในวันนี้ มีนักอนุกรมวิธานพืช ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ปฏิบัติงานด้านอนุกรมวิธานพืชจากหลายภาคส่วน ดังนั้น จึงขอให้ทุกท่านที่เข้าร่วมประชุมได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น รวมทั้งข้อเสนอแนะอย่างเต็มที่เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงการดำเนินงานด้านอนุกรมวิธานโดยเฉพาะอนุกรมวิธานพืชในประเทศไทย และสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับการดำเนินงานด้านอนุกรมวิธานในประเทศไทยต่อไป

ท้ายนี้ ขอขอบคุณ ประธานกรรมการบริหารสวนหลวง ร. 9 ท่านวิทยากร ท่านผู้แทนหน่วยงานต่างๆ ที่ได้กรุณาให้เกียรติและเสียสละเวลามาบรรยาย และเข้าร่วมประชุมในวันนี้ โดยหวังว่าจะเห็นประโยชน์ร่วมกัน และการประชุมวันนี้จะบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ได้กำหนดไว้ และสามารถดำเนินการได้ตามเป้าหมาย และประสบผลสำเร็จตามความต้องการทุกประการ

การบรรยายพิเศษ

เรื่อง คณะทำงานอนุกรมวิธานประเทศไทยกับ การสนับสนุนการริเริ่มทั่วโลกทางอนุกรมวิธาน

ศาสตราจารย์ ดร. ธวัชชัย สันติสุข

ผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพ

เนื่องจากประเทศไทยเป็นภาคีสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ จึงมีพันธกรณีในการดำเนินงานตามโปรแกรมงานในประเด็นหัวข้อสาระสำคัญ (thematic programmes) และโปรแกรมงานในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับหลายเรื่อง (cross-cutting issues) ต่างๆ ซึ่งสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในฐานะหน่วยประสานงานกลางระดับชาติของอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศไทย มีหน้าที่สนับสนุนให้มีการปฏิบัติตามพันธกรณีอื่นเนื่องมาจากความตกลงระหว่างประเทศดังกล่าว โดยการติดตามผลการดำเนินงานเพื่อจัดทำนโยบาย มาตรการ และแผนการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน การพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลข่าวสารความหลากหลายทางชีวภาพ และจัดตั้งดำเนินกลไกการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร การจัดทำรายงานแห่งชาติ และการปฏิบัติงานในหน้าที่ฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพ และคณะอนุกรรมการที่เกี่ยวข้องกับความหลากหลายทางชีวภาพ โดยมีหน่วยงานต่างๆ ให้การสนับสนุนและดำเนินการให้เกิดการปฏิบัติตามอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพในส่วนของประเทศไทย

สำหรับการริเริ่มทั่วโลกทางอนุกรมวิธาน (global taxonomy initiative หรือ GTI) เป็นการริเริ่มที่ได้ดำเนินการเป็นเวลากว่า 8 ปี หลายท่านอาจจะทำงานที่เกี่ยวข้องกับอนุกรมวิธานอยู่แล้ว แต่ไม่ทราบเลยว่างานดังกล่าวของตนได้สนับสนุน GTI ในส่วนของประเทศไทยและภูมิภาคไม่มากนักน้อย GTI ในภาพรวมเกี่ยวข้องกับอนุกรมวิธานทั้งพืชและสัตว์ แต่การบรรยายในการประชุมครั้งนี้จะยกพืชขึ้นเป็นตัวอย่างเป็นส่วนใหญ่ เนื่องด้วยเป็นนักพฤกษศาสตร์ และได้ปฏิบัติงานราชการในตำแหน่งนักวิชาการป่าไม้ผู้เชี่ยวชาญทางพฤกษศาสตร์อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ ไม่ได้หมายความว่าสัตว์ไม่มีความสำคัญ การริเริ่มทั่วโลกทางอนุกรมวิธานครอบคลุมถึงทั้งพืช สัตว์ จุลินทรีย์ และสิ่งที่มีชีวิตกลุ่มอื่นๆ โดยอีกกรอบงานที่มีความสำคัญเช่นกัน คือ กลยุทธ์ทั่วโลกสำหรับการอนุรักษ์พืช (global strategy for plant conservation หรือ GSPC) จะเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์พืชและสังคมพืชโดยเฉพาะ

❁ คณะทำงานอนุกรมวิธาน ประเทศไทย

คณะอนุกรรมการอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ ในคราวการประชุมครั้งที่ 1/2554 เมื่อวันที่ 18 มกราคม พ.ศ. 2554 ได้เห็นชอบในหลักการการแต่งตั้งคณะทำงานอนุกรมวิธานประเทศไทย เพื่อให้คณะทำงานเป็นกลไกที่สามารถกำกับ ดูแล และผลักดันการดำเนินงานด้านอนุกรมวิธานในประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เป็นการแบ่งเบาการทำงานของคณะอนุกรรมการอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ โดยคณะทำงานอนุกรมวิธานประเทศไทย มีองค์ประกอบดังนี้

- ◆ นายธวัชชัย สันติสุข ประธาน คณะทำงาน
- ◆ ผู้อำนวยการสวนพฤกษศาสตร์ ผู้อำนวยการสวนพฤกษศาสตร์ คณะทำงาน
- ◆ ผู้อำนวยการสวนพฤกษศาสตร์ ผู้อำนวยการสวนพฤกษศาสตร์ คณะทำงาน
- ◆ ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนาทรัพยากรทางทะเล ชายฝั่ง และป่าชายเลน คณะทำงาน
- ◆ ผู้แทนองค์การสวนสัตว์ คณะทำงาน
- ◆ ผู้แทนศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ คณะทำงาน
- ◆ ผู้แทนกรมวิชาการเกษตร คณะทำงาน
- ◆ ผู้แทนกรมประมง คณะทำงาน
- ◆ นางละออศรี เสนาะเมือง คณะทำงาน
- ◆ นายวัฒนา ศักดิ์ชูวงศ์ คณะทำงาน
- ◆ นายวัชร ส่วงสมบัติ คณะทำงาน
- ◆ นายฉัตรชัย เงินแสงสรวย คณะทำงาน
- ◆ นายสมศักดิ์ ปัญญา คณะทำงาน
- ◆ นางอบฉันทิ ไทยทอง คณะทำงาน

- ◆ นายชวลิต วิทยานนท์ คณะทำงาน
- ◆ นายทวีศักดิ์ บุญเกิด คณะทำงาน
- ◆ นางศรีสุภรี จันทรศิลป์ คณะทำงาน
- ◆ นางสาวอุทัยวรรณ แสงวงนิช คณะทำงาน
- ◆ นายสมราน สุดดี คณะทำงาน
- ◆ นายอนุวัฒน์ นทีวัฒนา คณะทำงาน
- ◆ ผู้อำนวยการสำนัก เลขานุการ
ความหลากหลายทางชีวภาพ
- ◆ เจ้าหน้าที่สำนัก ผู้ช่วยเลขานุการ
ความหลากหลายทางชีวภาพ

❁ อานาจหน้าที่ของคณะทำงาน

คณะทำงานอนุกรมวิธานประเทศไทยมีอำนาจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ดังนี้

❖ กำกับดูแลและผลักดันการดำเนินงานด้านอนุกรมวิธานให้สนองต่อเป้าประสงค์และเป้าหมายของแผนกลยุทธ์ไอจี

❖ สนับสนุนการใช้ผลจากการศึกษา สํารวจทางด้านอนุกรมวิธานเป็นพื้นฐานในการดำเนินงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ

❖ สนับสนุนการจัดทำทะเบียนรายการสิ่งมีชีวิตเฉพาะกลุ่ม (checklist) และคู่มือการจำแนกชนิดพันธุ์ (key to species)

❖ วิเคราะห์สถานภาพ ช่องว่าง แนวโน้ม และความต้องการ อุปสรรคของการดำเนินงานด้านอนุกรมวิธานเพื่อรายงานต่อคณะอนุกรรมการอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพเป็นระยะ

❖ ส่งเสริมการสร้างสมรรถนะด้านอนุกรมวิธานให้แก่หน่วยงาน บุคลากร และเยาวชนอย่างต่อเนื่อง

❖ สนับสนุนการจัดทำฐานข้อมูลอนุกรมวิธานในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและพัฒนาเว็บไซต์ที่เผยแพร่ความเคลื่อนไหวของความรู้และข้อมูลอนุกรมวิธานที่ทันสมัย

❖ แสวงหาและประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน ระหว่างประเทศ เพื่อจัดหาทุนสนับสนุนงานวิจัย จัดประชุมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความรู้ทางอนุกรมวิธานอย่างสม่ำเสมอ

❖ ให้คำปรึกษาเพื่อแก้ไขปัญหาทางเทคนิควิชาการอนุกรมวิธานเพื่อช่วยเหลือนักอนุกรมวิธานในงานวิจัยต่างๆ

❁ ความสำคัญด้านอนุกรมวิธาน

❖ ความรู้ทางด้านอนุกรมวิธานเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินการตามอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ

❖ ความรู้ทางด้านอนุกรมวิธานเป็นกุญแจสำคัญของโปรแกรมงานในประเด็นหัวข้อสาระสำคัญ (thematic

programmes) ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความหลากหลายของระบบนิเวศอย่างมีประสิทธิภาพใน 7 โปรแกรมงาน ได้แก่ ระบบนิเวศทางการเกษตร ระบบนิเวศพื้นที่แห้งแล้งและกึ่งชื้น ระบบนิเวศป่าไม้ ระบบนิเวศภูเขา ระบบนิเวศทางทะเลและชายฝั่ง ระบบนิเวศเกาะ และระบบนิเวศแหล่งน้ำในแผ่นดิน ซึ่งหากไม่มีงานด้านอนุกรมวิธานก็จะดำเนินการไม่สำเร็จ

❖ ความรู้ทางด้านอนุกรมวิธานเป็นกุญแจสำคัญและมีประสิทธิภาพในการจัดการประเด็นที่เกี่ยวข้องกับหลายเรื่อง (cross-cutting issues) ภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ เช่น ชนิดพันธุ์ต่างถิ่นและการเข้าถึงและการแบ่งปันผลประโยชน์จากทรัพยากรพันธุกรรม เป็นต้น

❁ อุปสรรคด้านอนุกรมวิธานในการอนุวัติอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ

❖ ขาดแคลนผู้เชี่ยวชาญทางอนุกรมวิธาน และข้อมูลทางด้านอนุกรมวิธาน

❖ ขาดแคลนตัวอย่างทั้งพืชและสัตว์ ขาดกุญแจที่จะช่วยจำแนกชนิดพันธุ์สิ่งมีชีวิตทั้งพืชและสัตว์

❖ ขาดแคลนคู่มือภาคสนาม

❖ ความซับซ้อนในการเข้าถึงข้อมูลด้านอนุกรมวิธานที่มีอยู่

ประเทศเกษตรกรรมส่วนใหญ่จะขาดแคลนนักอนุกรมวิธาน ตัวอย่างอ้างอิงสิ่งมีชีวิตพืชและสัตว์ และห้องสมุดที่รวบรวมตำราและเอกสารวิชาการที่ยังไม่เพียงพอต่อการสนับสนุนงานด้านอนุกรมวิธาน หรือมีนักอนุกรมวิธานที่พร้อมปฏิบัติงาน แต่ขาดการสนับสนุนด้านเครื่องมือ อุปกรณ์ ห้องปฏิบัติการและตัวอย่างอ้างอิง การดำเนินงานด้านนี้ก็จะไม่เกิดประโยชน์ การทำงานด้านอนุกรมวิธานเกิดขึ้นจากความต้องการของผู้ใช้เป็นหลัก นักอนุกรมวิธานหลายกลุ่มได้ศึกษาและรวบรวมข้อมูลพื้นฐานที่เป็นประโยชน์ทางอนุกรมวิธานเป็นจำนวนมาก แต่ผู้ใช้ก็ยังไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลดังกล่าวได้ ข้อมูลทางด้านอนุกรมวิธานไม่ได้มีความจำเป็นเฉพาะนักวิชาการหรือนักอนุกรมวิธานเท่านั้น แต่ยังเป็นต่อผู้กำหนดนโยบาย ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ และผู้ใช้งานในภาคส่วนอื่นๆ ซึ่งอยู่ในรูปแบบที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้

❁ โปรแกรมงานสำหรับการริเริ่มทั่วโลกทางอนุกรมวิธาน

ประกอบด้วย 19 กิจกรรม ดังนี้

❖ **กิจกรรมที่ 1-3** เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ประเมินความต้องการทางด้านอนุกรมวิธานในระดับชาติ ระดับภูมิภาค และระดับโลก

✧ **กิจกรรมที่ 4** กล่าวถึงการให้การศึกษาและความตระหนักแก่สาธารณชน (โดยผ่านการติดต่อสื่อสาร การให้การศึกษา และความตระหนักแก่สาธารณชน (communication education and public awareness; CEPA))

✧ **กิจกรรมที่ 5 และ 6** กล่าวถึงการเสริมสร้างสมรรถนะเพื่อสนับสนุนการเข้าถึงและการจัดทำข้อมูลข่าวสารทางด้านอนุกรมวิธาน และเสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือระดับภูมิภาค

✧ **กิจกรรมที่ 7** เน้นการพัฒนาาระบบข้อมูลข่าวสารด้านอนุกรมวิธานในระดับโลก เช่น Global Biodiversity Information Facility หรือ GBIF เป็นต้น

ส่วนอีก 12 กิจกรรมกล่าวถึงบทบาทของอนุกรมวิธานในการสนับสนุนการดำเนินงานภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพทั้งโปรแกรมงานในประเด็นหัวข้อสาระสำคัญ (thematic programmes) และประเด็นที่เกี่ยวข้องกับหลายเรื่อง (cross-cutting issues) การริเริ่มทั่วโลกทางอนุกรมวิธานจะเป็นไปตามความต้องการของผู้ใช้ ดังนั้น การดำเนินงานตามโปรแกรมการริเริ่มทั่วโลกทางอนุกรมวิธานควรเน้นที่ผู้ใช้งานเป็นหลัก

✧ โปรแกรมงานประเด็นหัวข้อสาระสำคัญ (thematic programmes) และประเด็นที่เกี่ยวข้องกับหลายเรื่อง (cross-cutting issues)

✧ **โปรแกรมงานในประเด็นหัวข้อสาระสำคัญ (thematic programmes)** ประกอบด้วย

- ◆ ความหลากหลายทางชีวภาพทางการเกษตร (agricultural biodiversity)
- ◆ ความหลากหลายทางชีวภาพของแหล่งน้ำในแผ่นดิน (inland waters biodiversity)
- ◆ ความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่แห้งแล้งและกึ่งชื้น (dry and sub-humid land biodiversity)
- ◆ ความหลากหลายทางชีวภาพในป่าไม้ (forest biodiversity)
- ◆ ความหลากหลายทางชีวภาพทางทะเลและชายฝั่ง (marine and coastal biodiversity)
- ◆ ความหลากหลายทางชีวภาพแห่งภูเขา (mountain biodiversity)
- ◆ ความหลากหลายทางชีวภาพแห่งเกาะ (island biodiversity)

✧ **ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับหลายเรื่อง (cross-cutting issues)** อาทิ

- ◆ พื้นที่คุ้มครอง (protected areas)
- ◆ ชนิดพันธุ์ต่างถิ่นที่รุกราน (invasive alien

species)

- ◆ ความรู้ตามธรรมเนียมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับความหลากหลายทางชีวภาพ (traditional knowledge)
- ◆ การใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน (sustainable uses of biodiversity)
- ◆ กลยุทธ์ทั่วโลกสำหรับการอนุรักษ์พืช (global strategy for plant conservation)
- ◆ ความหลากหลายทางชีวภาพกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (climate change and biodiversity)

✧ Flora of Thailand

Flora of Thailand เป็นคู่มือของนักอนุกรมวิธานพืชที่ใช้จำแนกวงศ์ สกุล ชนิดพันธุ์ ชนิดพันธุ์ย่อยและสายพันธุ์ จำนวนของวงศ์สกุล ชื่อวิทยาศาสตร์ของชนิดพันธุ์ (ชนิดพันธุ์ย่อย/สายพันธุ์) และชื่อท้องถิ่น ข้อมูลอ้างอิงทางอนุกรมวิธานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เขตการกระจายพันธุ์ทางภูมิศาสตร์ การกระจายพันธุ์ในท้องถิ่น (ประเทศไทย) และการกระจายทางนิเวศ สถานภาพของพันธุ์พืช (ชนิดพันธุ์เฉพาะถิ่น พืชหายาก พืชที่มีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์) การใช้ประโยชน์และข้อมูลทางพฤกษศาสตร์พื้นฐานและอื่นๆ ภาพลายเส้นและภาพสีของพืช

นักวิชาการด้านอนุกรมวิธานพืชมีความต้องการตีพิมพ์ผลงานใน Flora of Thailand ซึ่งเป็นแหล่งสรุปและเผยแพร่ผลงานด้านอนุกรมวิธานพืช ส่วนนักอนุกรมวิธานสัตว์ต้องการตีพิมพ์ใน Fauna of Thailand แต่งานด้านอนุกรมวิธานสัตว์ในประเทศไทยยังอยู่ในสภาพกระจัดกระจาย ขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงาน ในปัจจุบัน Flora of Thailand ได้สรุปและเผยแพร่ข้อมูลความหลากหลายของพืชที่มีต่อแล้วประมาณร้อยละ 70 และยังอยู่ระหว่างการดำเนินงานอีกประมาณร้อยละ 30 Flora of Thailand เป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลพื้นฐานที่มีคุณค่าและประโยชน์มหาศาล โดยชุดข้อมูลจัดเก็บไว้ในทะเบียนรายการพืชในระบบข้อมูลสารสนเทศ (data information system) โดยระบุรายการต่างๆ แยกแยะอย่างชัดเจน เช่น Family, Genus, Species, Subspecies, Variety, Author names, Locality:Country Province District Sub-district (Tambon), Latitude, Longitude, Elevation, Habitat, Date of Collection, Collector, Habit, Morphology, Phenology ของพืช เป็นต้น

การตีพิมพ์ Flora of Thailand ให้ลุล่วงโดยสมบูรณ์ อาจจะเป็นเรื่องยาก แต่นักอนุกรมวิธานพืชสามารถใช้ความรู้ความเชี่ยวชาญทำงานพืชเฉพาะกลุ่ม เฉพาะวงศ์สกุล ให้แล้วเสร็จได้ก่อน แล้วจึงนำข้อมูลหรือผลงานเบื้องต้นนั้นไปประยุกต์ใช้ในพืชศาสตร์ด้านต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่จำเป็นจะต้องรอให้งานเสร็จสมบูรณ์พร้อมกัน เช่น วงศ์ ZINGIBERACEAE มีพืชที่มีศักยภาพ

ทางเศรษฐกิจหลายสกุลที่ต้องการความถูกต้องและชัดเจนของชื่อวิทยาศาสตร์ ถิ่นที่อยู่หรือระบบนิเวศ เขตการกระจายพันธุ์ เช่น สกกุลกระวาน เร่ว (*Amomum* spp.) สกกุลข่า (*Alpinia* spp.) สกกุลกระชาย (*Boesenbergia* spp.) สกกุลขมิ้น ปทุมมา (*Curcuma* spp.) สกกุลดาหลา (*Etlingera* spp.) สกกุลว่านดอกเข้าพรรษา (*Globba* spp.) สกกุลมหาหงส์ (*Hedychium* spp.) สกกุลเปราะ (*Kaempferia* spp.) สกกุลขิง พืช (*Zingiber* spp.) เป็นต้น วงศ์ EUPHORBIACEAE เช่น สกกุลมะไฟ ระโม มะไฟกา ลังแข จำปูลิง (*Baccaurea*) มี 13 ชนิดในป่าธรรมชาติของประเทศไทย ปลูกในสวนผลไม้ 1 ชนิด (มะไฟ) เป็นต้น วงศ์ SAPINDACEAE ได้แก่ เงาะ (*Nephelium lappaceum*) วงศ์ MYRTACEAE ได้แก่ ฝรั่ง (ขึ้นนก) (*Psidium guajava*) วงศ์ GUTTIFERAE เช่น สกกุลมังคุด มะดัน มะตะ มะพูด ชะมวง ส้มแขก พวา รง (*Garcinia*) เป็นต้น

พืชที่ตีพิมพ์ใน Flora of Thailand vol.10 (1) 2009 ได้แก่ สกกุล *Dioscorea* (Dioscoreaceae) จัดเป็นพืชเศรษฐกิจ 42 ชนิด เช่น กลอย (*D. hispida*) มันสำปะหลัง (*D. alata*) มันมือเสือ (*D. esculenta*) มันหมักมู (*D. pentaphylla*) มันดง (*D. glabra*) มันอีลุ่ม ว่านพระนิม (*D. bulbifera*) มันเทียน (*D. brevipetiolata*) มันคาย (*D. decipiens*) มันรัก (*D. hamiltonii*) และมันนก (*D. oryzetorum*) เป็นต้น

กลอย
Dioscorea hispida

มันมือเสือ
Dioscorea esculenta

เร่ว
Amomum uliginosum

ลังแข ลำแข มะแข
Baccaurea macrophylla

จำโร จำปูลิง มะไฟลิง
Baccaurea polyneura

ฝรั่ง (ขึ้นนก)
Psidium guajava
(Myrtaceae)

เงาะขนสั้น

Nephelium ramboutan-ake

คอแลน สีรามันป่า

Xerospermum noronhianum

❁ การอนุรักษ์สายพันธุ์พืชมรดกที่หายาก

พืชพันธุ์มรดก (heirloom plants) เป็นพืชมรดกที่นำมาปลูกอนุรักษ์และใช้ประโยชน์สืบต่อกันมานานอยู่ในชุมชนท้องถิ่น ชุมชนพื้นเมือง ซึ่งเป็นภูมิปัญญาพื้นบ้านที่เก็บรักษาไว้ตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษ พืชพันธุ์ดังกล่าวต้องการความถูกต้องและชัดเจนทางอนุกรมวิธานเช่นกัน เช่น มะเขือเทศ เป็นต้น นอกจากพันธุ์ทางการค้าที่ผลิตออกจำหน่ายตามร้านค้าในเมืองเป็นที่รู้จักกันทั่วไปแล้ว ยังมีอีกหลากหลายสายพันธุ์ มีทั้งผลใหญ่ ผลเล็ก บางพันธุ์มีลักษณะคล้ายกับผลองุ่น มะเขือเทศพันธุ์มรดกจึงมีลักษณะและรสชาติอันหลากหลาย เป็นที่ต้องการหรืออยู่ในความนิยมของบางกลุ่มบุคคล จนมีการจัดตั้งบริษัทผลิตเมล็ดพันธุ์พืชมรดกขึ้นหลายแห่งในประเทศแถบตะวันตก ดังนั้น ความรู้ทางอนุกรมวิธานของพันธุ์พืชมรดก และพันธุ์สัตว์มรดก จะช่วยสนับสนุนในเรื่องการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนและอนุรักษ์พันธุ์ดั้งเดิมไว้ได้

มะเขือเทศพันธุ์พื้นเมืองดั้งเดิมที่หาได้ยากในปัจจุบัน

มะเขือเทศพันธุ์พื้นเมืองที่มีผลคล้ายไข่ไก่ และไก่พันธุ์พื้นเมืองที่หลากหลาย

❁ อนุกรมวิธานกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

งานอนุกรมวิธานไม่ได้จำแนกชนิดพันธุ์แต่เพียงอย่างเดียว แต่เชื่อมโยงไปถึงการใช้ประโยชน์พืชตามภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น ตำวหรือลูกชิต *Arenga pinnata* (PALMAE) เนื้อในเมล็ดใช้ทำเป็นของหวาน สมัยก่อนเก็บผลผลิตจากต้นในป่าดิบแล้งบนภูเขาทางภาคเหนือ ในปัจจุบันจำเป็นต้องเน้นการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน โดยการขยายพันธุ์ทั้งในถิ่น (*in-situ*) และนอกถิ่น (*ex-situ*) เป็นต้น

ตำว ลูกชิต *Arenga pinnata* (Palmae)

การจำแนกพืชผักพื้นบ้านที่ใช้บริโภคอย่างถูกต้องเป็นเรื่องจำเป็น ผักพื้นบ้านของภาคตะวันออกเฉียงเหนือในปัจจุบันมีการนำมาใช้ลดน้อยลง เช่น ผักขึ้นาคหรือผักซาก *Erythralum scandens* (Olacaceae) ดอกสันตะวา ก้านจองหรือจะกำ *Ottelia alismoides* (Hydrocharitaceae) มะแขนหรือลูกระมาศ *Zanthoxylum limonella* (Rutaceae) ผักคะยาหรือผักปู้ย่า *Caesalpinia mimosoides* (Leguminosae) เป็นต้น นอกจากนี้ การใช้ประโยชน์พืชพื้นบ้านด้านอื่นๆ ก็ลดลงอย่างมาก เช่น คราม *Indigofera suffruticosa* ซึ่งให้สีย้อมผ้าสีน้ำเงินคราม นำมาใช้ย้อมเสื้อผ้าหอม และหมากจากซึ่งทำจากกาบหุ้มช่อดอกของพืชจำพวกปาล์ม เช่น ต้นจากหรือหมาก ซึ่งเป็นนวัตกรรมท้องถิ่นสำหรับใช้เป็นภาชนะตักน้ำในบ่อน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพทางภาคใต้ เป็นต้น

ผักพื้นบ้านอันหลากหลายตามตลาดในชนบท

หมา หมาจาก ดิหมา

ผลน้ำเต้าที่ผ่านการตกแต่งใช้บรรจุน้ำดื่ม

❁ งานอนุกรมวิธานสู่การจัดทำทะเบียนรายการชนิดพันธุ์

งานอนุกรมวิธานตามมาตรฐานจะนำไปสู่การจัดทำทะเบียนรายการชนิดพันธุ์สิ่งมีชีวิตจำนวนมาก ได้แก่ ทะเบียนรายการชนิดพันธุ์สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม ทะเบียนรายการชนิดพันธุ์ปลาน้ำจืด ทะเบียนรายการชนิดพันธุ์พืช และทะเบียนรายการชนิดพันธุ์กลุ่มกิ้ง กุ้ง ปู ฯลฯ ในประเทศ ภาค จังหวัด อำเภอ หรือในพื้นที่คุ้มครอง เช่น อุทยานแห่งชาติ และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เป็นต้น หรือจัดทำทะเบียนรายการชนิดพันธุ์ในแต่ละระบบนิเวศ เช่น พรรณไม้ของป่าเต็งรัง ป่าดิบชื้น ป่าดิบเขา เป็นต้น นักอนุกรมวิธานจึงสามารถเลือกใช้ข้อมูลจากงานวิจัยสำหรับพื้นที่เฉพาะจุดได้ตามกาลเทศะหรือตามลำดับความสำคัญของพื้นที่ จากงานอนุกรมวิธานที่ลุล่วงแล้วของสิ่งมีชีวิตกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งสามารถนำไปสู่ขั้นตอนต่อไปในการจัดทำทะเบียนรายการสถานภาพของชนิดพันธุ์พืชและสัตว์ นอกจากนี้ การศึกษาความแปรผันในกลุ่มประชากร ตลอดจนความแตกต่างของระบบนิเวศในภาพรวมซึ่งอาศัยพื้นฐานของงานอนุกรมวิธานยังคงมีความก้าวหน้าอยู่ในระดับต่ำ มีการตีพิมพ์ผลงานออกมายน้อยมาก มีเพียงทะเบียนรายการพรรณพฤกษชาติและสังคมพืชในพื้นที่คุ้มครองหลักเพียงไม่กี่แห่งเท่านั้น เช่น อุทยานแห่งชาติภูกระดึง เขาใหญ่ แก่งกระจาน และดอยสุเทพ-ปุย เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูหลวง ดอยเชียงดาว และห้วยขาแข้ง เป็นต้น

ตัวอย่างทะเบียนรายการชนิดพันธุ์พืชและสถานภาพที่ได้ตีพิมพ์แล้ว

จากการตีพิมพ์พรรณไม้วงศ์ Cupressaceae ใน Flora of Thailand vol.2 (1972) นำไปสู่การจัดสถานภาพแปลกม *Calocedrus macrolepis* ในระดับโลกโดยจัดอยู่ในสถานภาพที่ถูกคุกคามและใกล้สูญพันธุ์ (endangered) กล่าวได้ว่าเป็นประเภทไม้เรดวูด (redwood) ของประเทศไทย กล่าวคือเป็นต้นไม้ที่มีต้นสูงใหญ่ โคนต้นและลำต้นมีขนาดใหญ่มาก ดูคล้ายไม้เรดวูดในป่าไม้สนแถบแคลิฟอร์เนีย ในประเทศไทย

แปกลม
Calocedrus macrolepis (Cupressaceae)
 สถานภาพใกล้สูญพันธุ์

พบไม้แปกลมเฉพาะบนพื้นที่ระดับสูงบนภูหลวง จังหวัดเลย เท่านั้น จึงยังไม่เป็นที่รู้จักกันทั่วไป เนื่องจากขาดการเข้าถึงข้อมูลและความลำบากในการเข้าถึงถิ่นที่อยู่ในธรรมชาติ

งานอนุรักษ์วิธานดำเนินการได้กว้างขวาง

ในประเทศไทยการริเริ่มทั่วโลกทางอนุรักษ์วิธานสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพในพื้นที่คุ้มครอง (protected area) หลายแห่ง รวมถึงการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน และการดำรงรักษาไว้ซึ่งภูมิปัญญาดั้งเดิม หลายพื้นที่ยังมีชุมชนพื้นเมืองดั้งเดิมตั้งถิ่นฐานอยู่กันมานาน เช่น ชุมชนกะเหรี่ยงที่มีธรรมเนียมประเพณีการใช้ประโยชน์ป่าไม้และพืชอย่างยั่งยืน เป็นต้น นอกจากนี้ นักอนุรักษ์วิธานยังสามารถ

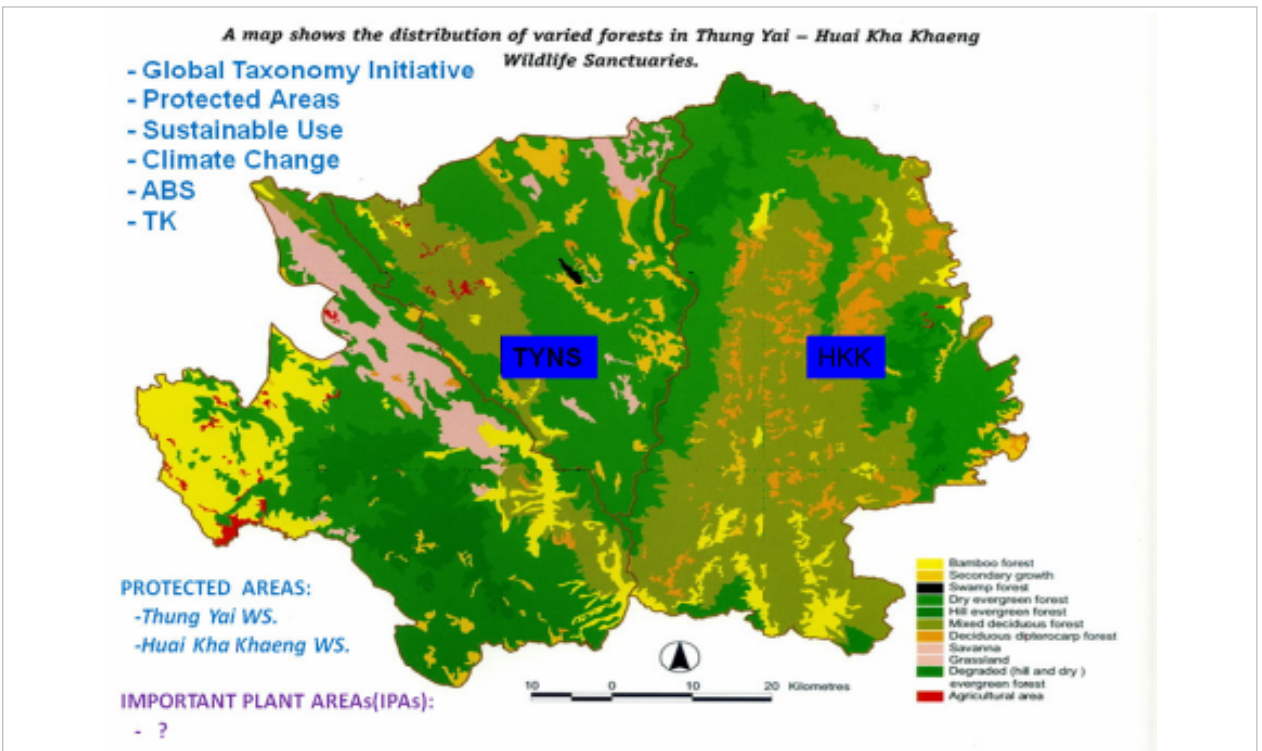
บันทึกข้อมูลด้านความรู้ตามขนบธรรมเนียมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับความหลากหลายทางชีวภาพ การเข้าถึงและการแบ่งปันผลประโยชน์จากทรัพยากรทางพันธุกรรมอย่างยุติธรรมและเท่าเทียมกัน งานด้านอนุรักษ์วิธานสามารถขยายเครือข่ายการศึกษาออกไปได้อย่างกว้างขวางโดยการปฏิบัติงานอนุรักษ์วิธานในระดับพันธุกรรม ระดับประชากร หรือระดับระบบนิเวศ เช่น การศึกษาทางด้านการผสมเกสรของชนิดพันธุ์พืช พันธุ์ทุเรียนของไทย เช่น ทุเรียนนก (*Durio griffithii*) ทุเรียนซาเรียน (*Durio lowianus*) และทุเรียนรากชา (*Durio graveolens*) จัดเป็นประเภททุเรียนป่าบางชนิดมีดอกสีแดงและดอกบานกลางวัน อาศัยนกเป็นพาหะในการถ่ายละอองเรณู ส่วนทุเรียนบ้านออกดอกสีขาว และดอกบานตอนกลางคืน อาศัยค้างคาวเป็นพาหะในการถ่ายละอองเรณู เป็นต้น ส่วนแมลงผสมเกสรที่ช่วยถ่ายละอองเรณู เช่น ผึ้ง มด เป็นต้น ก็จัดอยู่ในจำพวกพาหะผสมเกสร (pollinator) ที่ต้องพึ่งพางานด้านอนุรักษ์วิธานเช่นกัน

ทุเรียน (บ้าน)
Durio zibethinus

ทุเรียนป่า
Durio mansonii

แผนที่แสดงการกระจายของพื้นที่ป่าไม้ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร-ห้วยขาแข้ง นอกจากโปรแกรมการริเริ่มทั่วโลกทางอนุรักษ์วิธานแล้ว ยังมีอีกหลายโปรแกรมงานที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่คุ้มครองแห่งนี้

❁ อนุกรมวิธานของเรณู

อนุกรมวิธานของเรณู (palynotaxonomy) ศึกษาเกี่ยวกับการจำแนกเรณูและสปอร์ของพืชโดยอาศัยลักษณะภายนอกและภายในของเรณูเป็นเกณฑ์ เป็นการศึกษาในระดับ microscopic แตกต่างจากงานอนุกรมวิธานของพืชที่อาศัยหลักฐานหรือลักษณะภายนอกทั่วไปเป็นเกณฑ์ในระดับ macroscopic นอกจากนี้ จากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ได้มีการปฏิบัติงานอนุกรมวิธานระดับโมเลกุล (molecular systematic) เกิดขึ้นอย่างแพร่หลาย ในปัจจุบันความรู้ด้านอนุกรมวิธานของเรณูยังคงมีประโยชน์มหาศาล

Silene dioica
(Caryophyllaceae)
POLLEN—Periporate
(advanced type)

Butomus umbellatus
(Butomaceae)
POLLEN—Monocolpate
(primitive type)

ในการปฏิบัติงานให้ลู่ลงตามกิจกรรมของโปรแกรมการริเริ่มทั่วโลกทางอนุกรมวิธาน (GTI) ทั้งในงานอนุกรมวิธานของเรณูพื้นฐานและประยุกต์ ดังเช่นงานที่เกี่ยวกับพาหะผสมเกสร (pollinator) พาหะที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด ได้แก่ ผึ้ง ตามตัวและขาของผึ้งจึงพบเรณูติดอยู่เสมอไม่มากนักน้อยช่วยให้ทราบว่าผึ้งชนิดต่างๆ ชอบเก็บน้ำหวานและเรณูจากดอกไม้หลากหลายชนิดแตกต่างกันไป

❁ เขตการกระจายพันธุ์สนับสนุนงานอนุกรมวิธาน

ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ด้านเขตการกระจายพันธุ์ทางภูมิศาสตร์ จะช่วยสนับสนุนงานอนุกรมวิธานตามกิจกรรมของโปรแกรมการริเริ่มทั่วโลกทางอนุกรมวิธาน (GTI) ได้เป็นอย่างดี ทำให้ทราบว่าเขตการกระจายพันธุ์ของพืชในปัจจุบันเป็นแบบปฐมภูมิ (primary distribution) หรือทุติยภูมิ (secondary distribution) เพื่อเป็นข้อมูลเสริมในการจำแนกชนิดพันธุ์พืชได้อย่างถูกต้อง ทั้งพืชที่กระจายพันธุ์อยู่ในประเทศไทยไปจนถึงในต่างประเทศ เนื่องจากการกระจายของพืชไม่มีเขตแดน การจัดสถานภาพพืชเฉพาะถิ่นหรือพืชถิ่นเดียว (endemic) จึงทำได้ง่ายเมื่อมีข้อมูลสมบูรณ์ที่ได้จากหนังสือพรรณพฤกษชาติของประเทศไทย ซึ่งคาดว่าจะมีเพียงประมาณร้อยละ 7-8 ของพืชที่มีท่อลำเลียงทั้งหมดของประเทศเท่านั้น ตัวอย่างพืชที่เกิดความสับสนในการจำแนกชนิดพันธุ์ทางการค้า เช่น

กล้าไม้หอมหรือกฤษณาพันธุ์ *Aquilaria subintegra*
ตามคำแอบอ้างของผู้ขาย

ไม้กฤษณาทางภาคใต้ชนิด *Aquilaria malaccensis* กับ ไม้กฤษณาหรือไม้หอมในภาคอื่นของไทยชนิด *Aquilaria crassna* เป็นต้น ผู้จำหน่ายกล้าไม้กฤษณาบางราย ใช้ชื่อวิทยาศาสตร์กำกับว่า *Aquilaria subintegra* ซึ่งเป็นไม้พุ่ม นำมาใช้ประโยชน์เนื้อไม้ที่หอมไม่ได้ ความสับสนในการเรียกชื่อพืชดังกล่าว อาจก่อให้เกิดการสูญเสียรายได้ทางการค้าระดับสากลได้เช่นกัน

❁ อนุกรมวิธานช่วยเสริมสร้างความตระหนัก

งานอนุกรมวิธานที่ถูกต้องและชัดเจน จะช่วยเสริมสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ชนิดพันธุ์พืชและสัตว์ สวนพฤกษศาสตร์ในประเทศไทยควรเสริมสร้างการเรียนรู้ทางด้านอนุกรมวิธานในรูปแบบต่างๆ โดยเน้นกลุ่มเด็กและเยาวชน เช่น การสร้างรูปแบบจำลองของพืชจับแมลง ที่สามารถสัมผัสและเรียนรู้ถึงกลไกการจับแมลงได้ เป็นต้น ความเป็นเอกลักษณ์ของขนาดรูปทรง สีกลิ่น และกลิ่นของดอกไม้ เช่น บุกยักษ์ *Amorphophallus titanum* ซึ่งใช้เวลาประมาณ 75 ปี จึงจะบาน เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จะช่วยดึงดูดความสนใจในงานอนุกรมวิธานเพิ่มมากขึ้น เช่นเดียวกับดอกบัวผุดในป่าดิบชื้นทางภาคใต้ มีดอกใหญ่ที่สุดในประเทศไทยส่งกลิ่นเหม็นตลบคล้ายกลิ่นเน่า เพื่อดึงดูดพาหะถ่ายละอองเรณูประเภทแมลงวัน

บุกยักษ์
Amorphophallus titanum
(Araceae)

บัวผุด
Rafflesia kerrii
(Rafflesiaceae)

❁ อนุกรมวิธานยุคไซเบอร์

สำหรับนักอนุกรมวิธานรุ่นใหม่ในยุคของโลกไซเบอร์ (cyber) มีคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลอนุกรมวิธานพืชและสัตว์ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต สำหรับนำมาปรับใช้ตามกิจกรรมของโปรแกรมการริเริ่มทั่วโลกทางอนุกรมวิธาน (GTI) ได้เรียกว่า etaxonomy หรือ cybertaxonomy ในขณะที่ vernacular taxonomy เป็นการนำชื่อพื้นเมืองของชุมชนท้องถิ่นมาช่วย

สนับสนุนในการจำแนกชนิดพันธุ์ การริเริ่มทั่วโลกทางอนุกรมวิธานก็สนับสนุนการบูรณาการระหว่างอนุกรมวิธานสมัยใหม่กับสมัยเก่า โดยวิเคราะห์ข้อมูล cybertaxonomy ร่วมกับ vernacular taxonomy ฐานข้อมูลของสำนักงานหอพรรณไม้เป็นตัวอย่างที่ดีและสะดวกต่อการเข้าถึงข้อมูลทั้งทางด้าน cybertaxonomy และ vernacular taxonomy สามารถเข้าไปดาวน์โหลดข้อมูลพืชกลุ่มต่างๆ ได้

The image displays four screenshots of online botanical resources:

- Top Left:** Screenshot of the eFloras.org website, showing a navigation menu with 'Primary Floras' and 'Primary Resources'.
- Top Right:** Screenshot of the Kew website's 'Simple search' interface, featuring a search bar and options to search across various databases like 'New Record of Taxonomic Literature'.
- Bottom Left:** Screenshot of 'The International Plant Names Index' (IPNI) website, showing a 'Plant Name Query' form with fields for family, genus, and species.
- Bottom Right:** Screenshot of the 'University of Hawaii Botany Department Vascular Plant Family Access Page', which provides a 'Systematic Index' of plant families with links to 'Access from Phylogram' and 'Tabular Presentation'.

ตัวอย่าง cybertaxonomy ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต

บทบาทของสวนหลวง ร.9 ในการส่งเสริมความรู้ทางวิชาการ ด้านอนุกรมวิธานพืช

โดย หม่อมหลวงชนะพันธุ์ กฤดากร
ประธานกรรมการบริหารสวนหลวง ร.9

❁ ประวัติสวนหลวง ร.9

สวนหลวง ร.9 เป็นสวนสาธารณะขนาดใหญ่ระดับมหานคร ที่ปวงชนทุกหมู่เหล่าทั้งภาครัฐและเอกชนได้ร่วมกันจัดสร้างขึ้น เพื่อน้อมเกล้าฯน้อมกระหม่อมถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในศุภมงคลวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษาทศกัณฐ์พรช ในวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2530

สวนหลวง ร.9 ตั้งอยู่ที่แขวงหนองบอน เขตประเวศ กรุงเทพมหานคร มีเนื้อที่ประมาณ 500 ไร่ มีการปลูกรวบรวมพรรณไม้ต่างๆ ที่มีในประเทศและต่างประเทศ เพื่อประโยชน์ในทางการศึกษา และวิจัยทางด้านพฤกษศาสตร์ เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ รวมทั้งปลูกฝังทัศนคติการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ ยังเป็นพื้นที่รับน้ำเพื่อบรรเทาปัญหาน้ำท่วมขังในบริเวณเมืองชั้นใน

❁ การจัดแบ่งพื้นที่

สวนหลวง ร.9 แบ่งเป็นบริเวณต่างๆ ดังนี้

บริเวณอุทยานมหาราช

ประกอบด้วยหอรัชมมงคล จัดเป็นห้องกระจก 9 ห้อง เพื่อแสดงพระราชประวัติ พระราชจริยวัตร และโครงการในพระราชดำริ ตลอดจนเครื่องมือใช้ส่วนพระองค์บางอย่าง ภายในมีห้องประชุมขนาดใหญ่ ด้านหน้าเป็นส่วนราชพฤกษ์ และสระน้ำพุ 3 สระ

บริเวณสวนพฤกษศาสตร์

เป็นที่รวบรวมพรรณไม้ชนิดต่างๆ ที่จัดปลูกตามหลักวิชาอนุกรมวิธานและนิเวศวิทยา เพื่อประโยชน์ในทางการศึกษา ค้นคว้าวิจัย และการอนุรักษ์ มีหอพฤกษศาสตร์ ประกอบด้วยพิพิธภัณฑ์พืช ห้องสมุด ถัดไปเป็นเรือนเฟิร์น และกล้วยไม้ รวมถึงอาคารแสดงพรรณไม้ในร่ม

ห้องประชุมขนาดใหญ่

ห้องแสดงพระราชประวัติ
พระราชจริยวัตร

ห้องแสดงเครื่องมือใช้ส่วนพระองค์

บริเวณสวนพฤกษศาสตร์

หอพฤกษศาสตร์

พิพิธภัณฑ์พืช

ห้องสมุด

เรือนเฟิร์นและกล้วยไม้

อาคารแสดงพรรณไม้ในร่ม

บริเวณตระพังแก้ว

เป็นพื้นที่รองรับน้ำเพื่อบรรเทาปัญหาน้ำท่วมขังในเขตชานเมืองด้านตะวันออกของกรุงเทพมหานคร ตามแนวพระราชดำริที่พระราชทานไว้แต่เดิม และยังมีสวนรวบรวมพันธุ์มะพร้าวไว้ด้วย

บริเวณตระพังแก้ว

บริเวณสวนรมณีย์

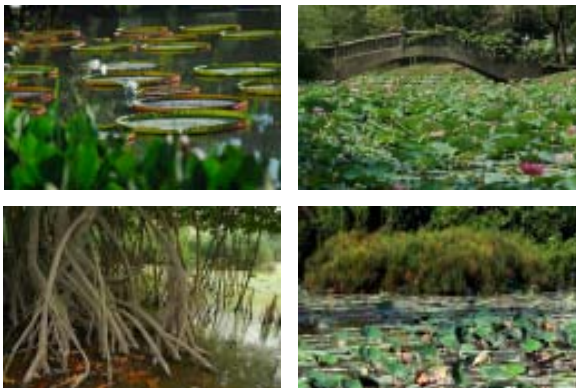
มีลักษณะเลียนแบบธรรมชาติของท้องถิ่นที่สวยงาม โดยได้จำลองป่า เขา น้ำตก ลำธาร ไว้ใจกลางเมือง มีสวนพรรณไม้หอมปลูกรอบบริเวณศาลาพุทธ-จันทร์ มีประติมากรรมเฉลิมพระเกียรติ “บรมราชินีนาถนุปผาลัย”

บริเวณสวนรมณีย์

บริเวณสวนน้ำ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำริให้จัดทำ “สวนน้ำ” ในบริเวณสวนหลวง ร.9 จำลองให้คล้ายกับ “พรุ” ตามสภาพธรรมชาติ เพื่อประโยชน์ด้านการศึกษา และเพื่อความรื่นรมย์ให้กับผู้เข้าชม

บริเวณสวนน้ำ

บริเวณสนามราษฎร์และศูนย์กีฬา

เป็นพื้นที่อเนกประสงค์ มีสวนรวบรวมพันธุ์ไม้ผลบางชนิด และเป็นตลาดนัดต้นไม้สำหรับงานพรรณไม้งามอร่ามสวนหลวง ร.9 ทุกปี

บริเวณสนามราษฎร์และศูนย์กีฬา

สวนนานาชาติ 7 สวน

จัดแสดงลักษณะสวนของประเทศต่างๆ มีความมุ่งหมายให้ผู้เข้าชมสวนหลวง ร.9 ได้เห็นสวนต้นแบบที่ถูกต้องของประเทศนั้นๆ โดยแต่ละประเทศเป็นผู้ออกแบบและมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ประกอบด้วย 7 สวน ได้แก่

Chinese Garden

Japanese Garden

Spanish Garden

Italian Garden

British Garden

French Garden

The United States of America

❁ แหล่งรวมพรรณพืชจำนวนมาก

สวนหลวง ร.9 เป็นสวนที่รวมพรรณพืชไม่น้อยกว่า 2,900 ชนิด นับว่าเป็นแหล่งรวบรวมพรรณไม้จำนวนมากแห่งหนึ่ง โดยปลูกลงในพื้นที่เป็นหมวดหมู่ ประกอบด้วยสวนบัวประมาณ 200 สายพันธุ์ สวนสมุนไพรประมาณ 200 ชนิด พืชวงศ์ปาล์มประมาณ 70 ชนิด สวนมะพร้าวประมาณ

40 สายพันธุ์ วัลยชาติประมาณ 60 ชนิด สวนรวมพันธุ์กุหลาบ พืชวงศ์หญ้าประมาณ 40 ชนิด นอกจากนี้ ยังเป็นสถานที่แสดงไม้ประจำจังหวัด จัดประชุม และจัดอบรมร่วมกับสถาบันต่างๆ จัดนิทรรศการวิชาการ มีนักศึกษาเข้าฝึกงาน ผู้มาเยี่ยมชมและแลกเปลี่ยนความรู้ อาคันตุกะจากต่างประเทศ สมาคม ชมรม และสถาบันต่างๆ นักเรียนนักศึกษา เยาวชน และผู้สนใจเข้ามาเยี่ยมชมเป็นจำนวนมาก

บัวหลวงปทุม
Nelumbo nucifera Gaertn.

บัวหลวงบุณฑริก
Nelumbo nucifera Gaertn.

บัวจงกลนี
Nymphaea Sp. (Jongkolnee)

บัวสุทธาสินีโนบล
Nymphaea capensis Thunb.
var. *zanzibariensis* Casp.

สวนรวมพันธุ์กุหลาบ

กุหลาบควีนสิริกิติ์
Rosa 'Queen Sirikit'

กุหลาบเขียว
Rosa chinensis Jacq.
var. *viridiflora* Dippel

กุหลาบรูโกซ่า
Rosa rugosa

พืชวงศ์หญ้า

หญ้าดอกม่วง
Pennisetum setaceum
(Forssk.) Chiov.

ข้าว
Oryza sativa L.

เดือยหิน
Coix lacryma-jobi L.

การเสวนา เรื่อง “บทบาทของพิพิธภัณฑ์พืช ในการสนับสนุนการริเริ่มทั่วโลกทางอนุกรมวิธาน”

บทบาทของพิพิธภัณฑ์พืช สิรินคร

โดย นายวินัย สมประสงค์

นักวิชาการเกษตรชำนาญการพิเศษ พิพิธภัณฑ์พืช สิรินคร

พิพิธภัณฑ์พืชสิรินธร

พิพิธภัณฑ์พืชสิรินธรเป็นพิพิธภัณฑ์แห่งแรกของประเทศไทย เก็บรักษาตัวอย่างพรรณไม้ของนักอนุกรมวิธานรุ่นก่อน และกำลังดำเนินการจัดเก็บตัวอย่างใหม่ที่เพิ่มขึ้น พิพิธภัณฑ์ได้รับการสถาปนาในช่วงปลายรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ขณะนั้นสังกัดกระทรวงพาณิชย์และคมนาคม เป็นกระทรวงที่ดำเนินการส่งสินค้าออกไปยังต่างประเทศ เพราะฉะนั้น จึงมีแผนกตรวจพันธุ์รุกขชาติ เพื่อตรวจสอบชื่อพืชก่อนการส่งออก ในปี พ.ศ. 2445 นายแพทย์ A.F.G. Kerr ชาวอังกฤษเดินทางเข้ามาปฏิบัติงานในประเทศไทย มีความสนใจและเก็บรวบรวมพรรณไม้ทางภาคเหนือ และได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้ากรมแผนกตรวจพันธุ์รุกขชาติคนแรก ตัวอย่างส่วนใหญ่ที่เก็บไว้ในพิพิธภัณฑ์เป็นของท่าน และนำมาจัดทำเป็นชุดข้อมูล ปัจจุบันพิพิธภัณฑ์พืชสิรินธรอยู่ในการดูแลของกลุ่มวิจัยพฤกษศาสตร์ กองคุ้มครองพันธุ์พืช กรมวิชาการเกษตร ปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 เกี่ยวข้องกับพืชพื้นเมืองและพืชป่า

พิพิธภัณฑ์ยังได้มีการศึกษาวิจัยและพัฒนาพืชที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจ ซึ่งสามารถรวบรวมและเก็บรักษาพันธุ์ไม้ทั้งพืชปลูก พันธุ์พืชคุ้มครองที่ประกาศจำนวน 50 ชนิด ปัจจุบันมีโครงการจัดแยกตัวอย่างเป็นส่วน การจัดทำฐานข้อมูล และการสนองงานในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เกี่ยวกับงานด้านพันธุ์กรรมพืช เช่นเดียวกับสำนักงานหอพรรณไม้ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ นอกจากนี้ ยังมีบริการวิชาการเพื่อถ่ายทอดความรู้ด้านอนุกรมวิธานพืชให้แก่ นักวิจัย นักเรียน นิสิต นักศึกษา

และบุคคลทั่วไป รวมถึงการให้บริการตรวจวิเคราะห์จำแนกชนิดและชื่อพรรณไม้ ซึ่งพืชที่นำมาให้ตรวจสอบส่วนใหญ่เป็นพืชส่งออก เพื่อให้ทราบแหล่งที่มาของพืชนั้น และระบุว่าพืชนั้นรับประทานได้หรือไม่ ซึ่งพิพิธภัณฑ์มีข้อมูลเพื่อช่วยในการค้นคว้า โดยห้องสมุดของพิพิธภัณฑ์รวบรวมหนังสือเอกสารวิชาการ วารสาร และสิ่งตีพิมพ์ทางด้านพฤกษศาสตร์ โดยเฉพาะด้านอนุกรมวิธานทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ และส่วนใหญ่เป็นเอกสารเก่า อีกทั้งการจัดทำเอกสารเผยแพร่ ซึ่งเกี่ยวข้องกับโปรแกรมการริเริ่มทั่วโลกทางอนุกรมวิธาน

พิพิธภัณฑ์เป็นแหล่งรวบรวมพันธุ์พืช เก็บตัวอย่างพรรณไม้แห้ง พรรณไม้ต้องเป็นจำนวนมาก เพื่อใช้ทำการศึกษา และข้อมูลบางประเภทต้องศึกษาและปรับปรุงอยู่ตลอดเวลา เช่น ชนิดพันธุ์ต่างถิ่น และชนิดพันธุ์ต่างถิ่นที่รุกราน เป็นต้น พิพิธภัณฑ์พืชสิรินธรหรือหอพรรณไม้ทุกแห่งเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต เปิดให้ผู้สนใจสามารถเข้าไปศึกษาได้โดยไม่ต้องมีระเบียบพิธีการมาก มีห้องนิทรรศการ ห้องสมุด เอกสารงานวิจัย และจัดทำเอกสารเผยแพร่เกี่ยวกับต้นไม้จากตัวอย่างที่มีอยู่ประมาณ 1,000 ชนิด ซึ่งปัจจุบันมีจำนวน 5 เล่ม (volume) และปลูกพรรณไม้รอบตัวอาคาร เพื่อแสดงตัวอย่างจริงของพรรณไม้

บทบาทของสำนักงานหอพรรณไม้

โดย ดร. วรตลต์ แจ่มจำรูญ

นักวิชาการป่าไม้ชำนาญการ สำนักงานหอพรรณไม้

แต่เดิมสำนักงานหอพรรณไม้สังกัดกรมป่าไม้และได้ออนย้ายอยู่ในสังกัดกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ในปี พ.ศ. 2546 โดยมี ดร. ก่องกานดา ชยามฤต ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ สำนักงานหอพรรณไม้ ได้ดำเนินงานและสร้างคุณประโยชน์ให้แก่ประเทศไทยในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การศึกษาวิจัย การบริการวิชาการ และนันทนาการ จึงได้รับการคัดเลือกให้เป็นหน่วยงานดีเด่นของชาติ สาขาการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจากสำนักนายกรัฐมนตรี ประจำปี พ.ศ. 2550 ปัจจุบันสำนักงานหอพรรณไม้มีอายุครบ 81 ปี เก็บรักษาตัวอย่างพรรณไม้มากกว่า 200,000 ตัวอย่าง

สำนักงานหอพรรณไม้มีหน้าที่สำรวจและเก็บรวบรวมพรรณไม้ในท้องถิ่นทั่วประเทศ ดำเนินการออกสำรวจในพื้นที่อนุรักษ์ต่างๆ เนื่องจากภารกิจของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช เน้นเรื่องการจัดการองค์ความรู้และทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่อนุรักษ์ ปัจจุบันสำนักงานหอพรรณไม้ อยู่ภายใต้สังกัดสำนักวิจัยการอนุรักษ์ป่าไม้และพันธุ์พืช วิสัยทัศน์ของสำนักงานหอพรรณไม้ คือ “วิจัยพรรณไม้ไทยสู่ความเป็นเลิศ หอพรรณไม้และฐานข้อมูลได้มาตรฐาน บริหารจัดการสวนพฤกษศาสตร์และสวนรุกขชาติเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต”

หน่วยงานในสังกัดสำนักงานหอพรรณไม้แบ่งแยกตามภารกิจหลักเป็น 6 หน่วยงานย่อย ได้แก่ ฝ่ายบริหารงานทั่วไป ฝ่ายงานด้านอนุกรมวิธานพืชมีเมล็ด ฝ่ายอนุกรมวิธานพืชไร้เมล็ดและเห็ดรา ฝ่ายพืชสมุนไพรและพฤกษศาสตร์พื้นบ้าน ฝ่ายจัดการตัวอย่างพรรณไม้และฐานข้อมูล ฝ่ายจัดการสวนพฤกษศาสตร์และสวนรุกขชาติ ซึ่งเป็นส่วนถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านพฤกษศาสตร์ โดยเน้นงานด้านอนุกรมวิธานสู่สาธารณชน สำนักงานหอพรรณไม้เปิดให้นักพฤกษศาสตร์ในประเทศไทยและต่างประเทศเข้าใช้บริการ รวมทั้งประชาชนทั่วไปที่มีปัญหาการจำแนกวินิจฉัยพืช หรือการออกสำรวจเพื่อจัดทำข้อมูลของหน่วยงานต่างๆ สามารถเข้าใช้บริการ โดยปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่สำนักงานหอพรรณไม้ กำหนดไว้ รวมถึงการขอรับบริการตรวจสอบชนิดพันธุ์พืช นอกจากนี้ ยังให้บริการข้อมูล คำปรึกษาทางด้านพฤกษศาสตร์ และเป็นสถานที่ให้ดูตัวอย่างหรือแลกเปลี่ยนตัวอย่างกับต่างประเทศ ตลอดจนเป็นแหล่งศึกษาดูงาน

สำหรับการริเริ่มทั่วโลกทางอนุกรมวิธานนั้น ความสำคัญ คือ การรู้จักทรัพยากรที่มีอยู่ ดังนั้น งานของสำนักงานหอพรรณไม้จึงเน้นเรื่องการใช้อนุกรมวิธานเป็นเครื่องมือเพื่อเข้าสู่เป้าหมายดังกล่าว ซึ่งการดำเนินงานของสำนักงานหอพรรณไม้ มีดังนี้ คือ

✧ โครงการพรรณพฤกษชาติของประเทศไทย (Flora of Thailand) จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาและทบทวนพรรณพืชที่มีท่อลำเลียงในประเทศไทยที่มีประมาณ 10,000 ชนิด ซึ่งศาสตราจารย์ ดร. เต็ม สมิตินันท์ เป็นผู้วางรากฐานไว้ โครงการพรรณพฤกษชาติของประเทศไทยเริ่มดำเนินการอย่างจริงจังในปี พ.ศ. 2510 และจัดให้มีการประชุมทุกสามปี การประชุมครั้งล่าสุดในปี พ.ศ. 2551 เป็นครั้งที่ 14 จัดขึ้น ณ ราชาอาณาจักรเดนมาร์ก และการประชุมครั้งที่ 15 ในปี พ.ศ. 2554 จะจัดขึ้น ณ จังหวัดเชียงใหม่ ประเทศไทย โดยกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช เป็นเจ้าภาพหลัก ในการประสานงาน การดำเนินงานในหลายปีที่ผ่านมาสามารถพิมพ์เผยแพร่ Flora of Thailand ครอบคลุมมากกว่าร้อยละ 40 ของพืชที่มีการกระจายพันธุ์ในประเทศไทย โครงการ Flora of Thailand จึงเป็นอีกเครื่องมือสำคัญที่ทำให้รู้จักทรัพยากรพืชที่มีอยู่

หนังสือพรรณพฤกษชาติของไทย (Flora of Thailand)

✧ การพัฒนาระบบฐานข้อมูล ในปัจจุบันระบบฐานข้อมูลทำให้นักพฤกษศาสตร์ทำงานได้สะดวกมากขึ้น การพัฒนาระบบฐานข้อมูลจึงเป็นสิ่งสำคัญ สำนักงานหอพรรณไม้ ได้มีการพัฒนาฐานข้อมูลโดยใช้โปรแกรม BRAHMS ซึ่งอำนวยความสะดวกในการใช้งาน โดยได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในการจัดฝึกอบรม นอกจากนั้น ยังได้มีการพัฒนาเว็บไซต์ของสำนักงานหอพรรณไม้ให้เป็นเครื่องมือสนับสนุนในการดำเนินงาน โดย ดร. ราชนัย ภูมา เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ ประกอบด้วยฐานข้อมูลตัวอย่างพรรณไม้ต้นแบบ ข้อมูลหนังสือห้องสมุดพฤกษศาสตร์ ซึ่งสามารถตรวจสอบหนังสือที่มีอยู่ในสำนักงานหอพรรณไม้ บรรณานุกรมห้องสมุดพฤกษศาสตร์ เพื่อใช้ตรวจสอบเอกสารที่เกี่ยวข้องกับวงศ์ สกุล หรือชนิดพืชที่ต้องการศึกษา การจัดทำ

สารานุกรมพืชในประเทศไทย ซึ่งมีข้อมูลพืชพร้อมคำบรรยายทางพฤกษศาสตร์ ภาพประกอบ เรียงตามตัวอักษร และสืบค้นได้อย่างรวดเร็ว รวมถึงข้อมูลจากเครือข่ายของสถาบันต่างๆ หรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เช่น พืชวงศ์ Euphorbiaceae วงศ์ Rubiaceae และพืชกลุ่มเฟิร์น เป็นต้น นอกจากนี้ยังทำการประเมินสถานภาพควบคู่กับการจัดทำ Flora of Thailand เพื่อให้หน่วยงานอนุรักษ์ในพื้นที่ใช้เป็นข้อมูลในการจัดการทรัพยากรที่ดูแลรับผิดชอบ อีกทั้งยังจัดทำวารสาร Thai Forest Bulletin เพื่อเผยแพร่ข่าวสารด้านอนุกรมวิธานพืช ตีพิมพ์พันธุ์พืชที่ค้นพบใหม่ในประเทศไทย และข้อมูลด้านพฤกษศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง

✧ โครงการริเริ่มประมวลตัวอย่างพรรณไม้ต้นแบบ virtual herbarium จะเริ่มจัดทำในปี พ.ศ. 2555 โดยได้รับทุนสนับสนุนจาก Smithsonian Institute ด้วยการนำตัวอย่างต้นแบบ (type specimen) ต่างๆ เข้าสู่ระบบฐานข้อมูล ทำให้สามารถเข้าถึงข้อมูลของสมาชิกกว่า 175 สถาบัน ใน 60 ประเทศ ช่วยให้งานอนุกรมวิธานพืชก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว เข้าถึงตัวอย่างต้นแบบได้สะดวกขึ้น และตัวอย่างต้นแบบไม่ได้รับความเสียหายจากการสัมผัส ข้อมูลทั้งหมดสามารถสืบค้นในเว็บไซต์ของ JSTTR Plant Science และยังเป็นการช่วยลดปัญหาการเดินทางไปดูตัวอย่างต้นแบบ โครงการนี้เป็นการวางแผนร่วมกับพิพิธภัณฑ์พืช ซึ่งมีตัวอย่างต้นแบบจำนวนมาก และเป็นการสร้างเครือข่ายในการดำเนินงาน

✧ การสำรวจพรรณพืช จากเดิมที่สำรวจกระจายตามแหล่งต่างๆ เปลี่ยนเป็นมุ่งเน้นการสำรวจแบบละเอียด เฉพาะพื้นที่อนุรักษ์ โดยจัดตามกลุ่มป่าในประเทศไทย กลุ่มป่าที่ดำเนินการสำรวจแล้วเสร็จ ได้แก่ กลุ่มป่าแก่งกระจาน และในถัดไปจะดำเนินการในพื้นที่กลุ่มป่าตะวันออก (รอยต่อ 5 จังหวัด) การสำรวจเช่นนี้ทำให้พบพืชชนิดใหม่มากขึ้น และมีความต่อเนื่อง

✧ งานด้านพฤกษศาสตร์พื้นบ้าน ศึกษาองค์ความรู้ เรื่องการกระจายพันธุ์พืช พืชหายาก และการใช้ประโยชน์ เพื่อนำไปส่งเสริมชุมชนในการอนุรักษ์พืชชนิดนั้น

✧ งานพัฒนาศักยภาพผู้ปฏิบัติงานด้านอนุกรมวิธาน เพื่อเพิ่มความสามารถของหน่วยงาน องค์กรต่างๆ จัดอบรมหลักสูตรต่างๆ เช่น การจำแนกพรรณไม้ พืชวงศ์หญ้า และอบรมการใช้โปรแกรม BRAHMS เป็นต้น

✧ เป็นแหล่งเรียนรู้ ฝึกงาน และเป็นพื้นที่ศึกษา ศึกษานที่ สำคัญของผู้บริหารระดับกระทรวง เพื่อให้เห็นความสำคัญของงานด้านอนุกรมวิธานในการตอบสนองภารกิจของประเทศ

แหล่งเรียนรู้ด้านอนุกรมวิธานพืช

✧ การถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ประชาชน ผ่านทางสวนพฤกษศาสตร์ 15 แห่ง สวนรุกขชาติ 64 แห่ง ซึ่งกระจายอยู่ทั่วประเทศ ถ่ายทอดความรู้ทางอนุกรมวิธานพืชแบบง่าย เพื่อนำไปปรับใช้ รวมถึงพัฒนาเจ้าหน้าที่ในเขตอนุรักษ์ให้สามารถจำแนกพรรณไม้เบื้องต้นได้

✧ จัดทำเอกสารเผยแพร่ด้านพืช เช่น Herbarium News ซึ่งเป็นเอกสารด้านพฤกษศาสตร์ เพื่อให้ให้นักเรียนสามารถเข้าถึงได้ เน้นภาพ และอ่านง่าย เป็นต้น

บทบาทของพิพิธภัณฑ์พืช ภาควิทยาศาสตร์พฤกษศาสตร์ คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล (PBM)

โดย ศาสตราจารย์ วังสถิตย์ ฉวีกุล
คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

การสำรวจสมุนไพรพื้นบ้านในทุกภาคของประเทศไทย เน้นเกี่ยวกับโรคที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น และใช้สมุนไพรประกอบในการรักษา ความสำคัญของการสำรวจ คือ การอนุรักษ์ การวิจัย เรื่องการใช้ส่วนต่างๆ ของพืชหายาก และนำไปสู่การใช้ประโยชน์ในที่สุด การอนุรักษ์มีความจำเป็นเนื่องจากป่าถูกทำลาย หอมพื้นบ้านน้อยลงเพราะขาดผู้สืบทอดขั้นตอนในการดำเนินการเริ่มจากการคัดเลือกพื้นที่ที่เหมาะสมที่ยังคงสภาพป่าธรรมชาติ และมีหอมพื้นบ้านที่สามารถให้ข้อมูลได้ โดยหอมพื้นบ้านเป็นผู้พากลุ่มสำรวจเข้าไปยังพื้นที่เป้าหมาย สัมภาษณ์ข้อมูล ถ่ายภาพ และเก็บตัวอย่างแห้งของพืชที่ใช้หายาก ส่วนต้นที่สามารถเก็บมาได้นั้นนำมาปลูกไว้ที่สวนสิริรุกขชาติ

ข้อมูลที่สำรวจประกอบด้วยสองส่วน คือ ข้อมูลทางด้านพฤกษศาสตร์ ประกอบด้วยชื่อท้องถิ่น ลักษณะเด่นของพืช ลักษณะของพื้นที่ และชื่อผู้เก็บ อีกส่วน คือ ข้อมูลส่วนของพืชที่ใช้ สรรพคุณ วิธีใช้ และลักษณะการปรุงยา

หนังสือสมุนไพรที่จัดพิมพ์จากการสำรวจ

จากการสำรวจพบว่า จังหวัดอุบลราชธานีมีพรรณไม้มากที่สุด และส่วนใหญ่เป็นชนิดใหม่ (new species) และชนิดที่พบครั้งแรกในประเทศไทย (new record) พิพิธภัณฑสถานพฤกษศาสตร์ คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล (Pharmaceutical Botany Mahidol University Herbarium; PBM) สามารถรวบรวมพรรณไม้ได้ประมาณ 5,100 ตัวอย่าง และในด้านความร่วมมือและประชาสัมพันธ์ในการปฏิบัติงานด้านพิพิธภัณฑสถานพฤกษศาสตร์ของประเทศไทย มีความร่วมมือและทำงานร่วมกันขององค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพิ่มมากขึ้น

บทบาทขององค์การสวนพฤกษศาสตร์

โดย ดร. ปรัชญา ศรีสง่า

รักษาการหัวหน้าส่วนหอพรรณไม้
สำนักวิจัยและพัฒนา องค์การสวนพฤกษศาสตร์

องค์การสวนพฤกษศาสตร์เป็นหน่วยงานสังกัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปัจจุบันมีพื้นที่ดำเนินการ 6 แห่ง โดยมีสำนักงานใหญ่อยู่ที่อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ เป็นที่ตั้งของหอพรรณไม้สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ การดำเนินงานทั่วไปคล้ายกับพิพิธภัณฑสถานพฤกษศาสตร์ กรุงเทพมหานคร และสำนักงานหอพรรณไม้ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช มีการเก็บตัวอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มเก็บตัวอย่างเมื่อปี พ.ศ. 2536 ร้อยละ 80 เป็นตัวอย่างพืชในภาคเหนือของประเทศไทย เนื่องจากที่ตั้งขององค์การสวนพฤกษศาสตร์อยู่ที่จังหวัดเชียงใหม่ ปัจจุบันมีตัวอย่างพรรณไม้แห้งประมาณ 45,000 หมายเลข พรรณไม้ต้องประมาณ 2,500 หมายเลข ส่วนใหญ่เป็นพืชวงศ์ขิง ข่า และพืชอวบน้ำ และตัวอย่างผลและเมล็ดประมาณ

300 หมายเลข หอพรรณไม้ขององค์การสวนพฤกษศาสตร์ให้บริการการศึกษา บริการยืมและแลกเปลี่ยนตัวอย่างพรรณไม้กับสถานที่ต่างๆ โดยจะเน้นภายในประเทศและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จัดทำฐานข้อมูลและเผยแพร่ข้อมูลตัวอย่างพรรณไม้ บริการตรวจสอบชื่อวิทยาศาสตร์ ให้คำปรึกษา ข้อมูลข่าวสารทางด้านพรรณไม้ ตอบคำถาม และแสดงความคิดเห็นผ่านทางเว็บไซต์ จัดทำหนังสือเกี่ยวกับพรรณไม้ที่พบในประเทศไทย ทั้งพรรณไม้ในประเทศไทยและไม้ต่างถิ่น ฝึกอบรมทางด้านอนุกรมวิธาน โดยหลักสูตรที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง คือหลักสูตรนักพฤกษศาสตร์ท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนที่สนใจเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และพืช ได้รับความรู้และรู้จักพืชมากขึ้น และการอบรมเรื่องอนุกรมวิธานพืชเบื้องต้น

การฝึกอบรมทางอนุกรมวิธาน

การจัดทำหนังสือเกี่ยวกับพันธุ์ไม้ที่พบในประเทศไทย

บทบาทของหอพฤกษศาสตร์มูลนิธิสวนหลวง ร.9

โดย นางสาววิรญา บุญเต็ย

นักวิชาการพฤกษศาสตร์ หอพฤกษศาสตร์
มูลนิธิสวนหลวง ร.9

หอพฤกษศาสตร์อยู่ภายใต้การดำเนินงานของมูลนิธิสวนหลวง ร.9 มีพิพิธภัณฑสถานพฤกษศาสตร์ซึ่งรวบรวมตัวอย่างพรรณไม้แห้ง จำนวน 5,484 ตัวอย่าง พรรณไม้ต้องในแอลกอฮอล์ 1,719 ตัวอย่าง ตัวอย่างพืชและผลิตภัณฑ์จากพืช ไม่น้อยกว่า 300 ตัวอย่าง เป็นแหล่งข้อมูลทางพฤกษศาสตร์เพื่อเป็นประโยชน์สำหรับการศึกษา ค้นคว้าวิจัย และอ้างอิงสำหรับนักวิชาการ และผู้สนใจทั่วไป มีห้องสมุดวิชาการที่เน้นทางด้านพืช มีหนังสือทางด้านพฤกษศาสตร์ เกษตร วิทยานิพนธ์ และงานวิจัย ฐานข้อมูลทางด้านพฤกษศาสตร์ เก็บรวบรวมข้อมูลและรายละเอียดของพรรณไม้ในสวนพฤกษศาสตร์สวนหลวง ร.9 เข้าระบบคอมพิวเตอร์เพื่อสะดวกต่อการศึกษา ค้นคว้า และการดูแลรักษา มีการแลกเปลี่ยนพันธุ์ไม้ระหว่างองค์กร หน่วยงาน

ต่างๆ นอกจากนั้น ยังจัดแสดงตัวอย่าง ภาพวาดทางพฤกษศาสตร์ และผลิตภัณฑ์จากพืช จัดอบรมการวาดภาพทางพฤกษศาสตร์ ส่วนของระบบฐานข้อมูลพรรณไม้ ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป FileMaker pro นอกจากนี้ ยังปลูกพรรณไม้เป็นหมวดหมู่ เช่น พรรณไม้ที่เป็นพืชถิ่นเดียว พรรณไม้หายาก และพรรณไม้จากต่างประเทศ เป็นต้น ส่วนใหญ่ปลูกเป็นไม้ประดับ และทำป้ายสื่อความรู้ให้กับประชาชนที่มาเที่ยวชม และจัดตั้งสมาคมพฤกษศาสตร์

ส่งเสริมงานด้านอนุกรมวิธาน

บทบาทของพิพิธภัณฑ์ไลเคน มหาวิทยาลัยรามคำแหง

โดย นางกวิณนาถ บัวเรือง

ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง

พิพิธภัณฑ์ไลเคนสำรวจและเก็บรักษาตัวอย่างไลเคนในประเทศไทย ส่วนใหญ่ได้จากพื้นที่อนุรักษ์และมีการศึกษาอย่างจริงจัง ปัจจุบันมีตัวอย่างมากกว่า 60,000 ตัวอย่าง และมีความหลากหลายของชนิดพันธุ์ประมาณ 2,000 ชนิด โดยรวบรวมจากอุทยานแห่งชาติ และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า 14 แห่ง จาก 11 จังหวัด

พิพิธภัณฑ์ไลเคน (Lichen Herbarium)

การสำรวจพบตัวอย่างไลเคนที่เป็นตัวอย่างต้นแบบ 4 วงศ์ 8 สกุล 25 ชนิด อีกส่วนหนึ่งเป็นตัวอย่างคู่ตัวอย่างต้นแบบ 4 วงศ์ 5 สกุล 10 ชนิด อีกทั้งได้รับมอบตัวอย่างประมาณ 10,000 ตัวอย่าง จาก Prof. Dr. Philip Rundel และตัวอย่างแลกเปลี่ยนจากพิพิธภัณฑ์อื่นๆ จากทั่วโลก ทั้งหมด 472 ชนิด ซึ่งเป็นตัวอย่างที่มีคุณค่ามาก เพื่อใช้เปรียบเทียบลักษณะของไลเคนทั้งของประเทศไทยและของต่างประเทศ จัดเก็บข้อมูลเข้าฐานข้อมูล โดยใช้โปรแกรม microsoft access จัดเก็บตัวอย่างในประเทศตามพื้นที่ภูมิภาค ตัวอย่างที่เป็นตัวอย่างต้นแบบจัดเก็บไว้ในตู้พิเศษเนื่องจากมีจำนวนน้อย พิพิธภัณฑ์มีบทบาทงานบริการ และเผยแพร่ผลงาน โดยร่วมมือกับมูลนิธิโลกสีเขียว สนับสนุนทางวิชาการในการจัด “โครงการนักสืบสายลม” จัดอบรมเยาวชนและผู้สนใจ และการสำรวจไลเคนตามสถานที่ต่างๆ ในกรุงเทพมหานคร เปิดให้เยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ อีกทั้งส่งตัวอย่างคู่ตัวอย่างต้นแบบไปเก็บรักษา ณ พิพิธภัณฑ์อื่นๆ เพื่อเผยแพร่ข้อมูลและเป็นตัวอย่างสำรองให้สามารถศึกษาได้เมื่อเกิดปัญหาขึ้นกับตัวอย่างที่เก็บรักษาไว้ที่พิพิธภัณฑ์

Ocellularia krathingensis
Homchantara & Coppins

Thelotrema phiense
Homchantara & Coppins

ตัวอย่างต้นแบบ (type specimen)

การดำเนินงานของสำนักงานนโยบายและแผน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในการสนับสนุนการริเริ่มทั่วโลก ทางอนุกรมวิธานของประเทศไทย

โดย ดร. สิริกุล บรรพพงศ์

ผู้อำนวยการสำนักความหลากหลายทางชีวภาพ
สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การดำเนินงานการริเริ่มทั่วโลกทางอนุกรมวิธานของประเทศไทย เริ่มต้นขึ้นหลังจากการเข้าร่วมเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ ตามพันธกรณีมาตรา 7 ที่ระบุว่า เน้นให้ภาคีให้ความสำคัญกับการดำเนินการจำแนกระบุองค์ประกอบของความหลากหลายทางชีวภาพที่สำคัญสำหรับการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ทั้งในระดับระบบนิเวศและแหล่งที่อยู่อาศัย ที่ประกอบด้วยชนิดพันธุ์เฉพาะถิ่น ที่ถูกคุกคาม ระดับชนิดพันธุ์ และสังคมประชากร รวมทั้งระดับพันธุกรรม

สมัชชาภาคีอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ (Conference of the Parties to the Convention on Biological Diversity; COP) ในการประชุมสมัยต่างๆ ได้มีการหารือในประเด็นการริเริ่มทั่วโลกทางอนุกรมวิธาน ซึ่งเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับหลายเรื่อง (cross-cutting issue) ดังนี้

✧ COP 3 ตระหนักว่า การขาดความรู้ทางอนุกรมวิธานเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพ

✧ COP 5 จัดตั้งกลไกประสานงานการริเริ่มทั่วโลกทางอนุกรมวิธาน

✧ COP 6 รับรองโปรแกรมการริเริ่มทั่วโลกทางอนุกรมวิธาน

สมัชชาภาคีอนุสัญญาฯ ได้มีการหารือการริเริ่มทั่วโลกทางอนุกรมวิธานในการประชุมหลายสมัย แต่ก็ไม่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานจากกองทุนสิ่งแวดล้อมโลก ดังนั้น งบประมาณในการดำเนินงานจึงเป็นหน้าที่ของหน่วยงานกลางระดับชาติของอนุสัญญาฯ ในแต่ละภาคีในการแสวงหาแหล่งทุนสนับสนุน ซึ่งส่วนมากเป็นในรูปแบบของการเสริมสร้างสมรรถนะบุคลากร

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในฐานะหน่วยประสานงานกลางระดับชาติของอนุสัญญาฯ ได้จัดทำนโยบาย มาตรการและแผนการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน (พ.ศ. 2551–2555) ขึ้น และคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบเมื่อวันที่ 15 มกราคม พ.ศ. 2551 ซึ่งการริเริ่มทั่วโลกทางอนุกรมวิธาน เป็นอีกแผนปฏิบัติการภายใต้กลยุทธ์ส่งเสริมการวิจัย การฝึกอบรม การให้การศึกษา สร้างความตระหนัก และส่งเสริมการเชื่อมโยงเครือข่ายเรื่องความหลากหลายทางชีวภาพ โดยมีมาตรการ และแนวทางปฏิบัติ ได้แก่

มาตรการ

4.5 ดำเนินงานตามการริเริ่มทั่วโลกทางอนุกรมวิธาน (global taxonomy initiative – GTI)

แนวทางปฏิบัติ

- ◆ จัดตั้งคณะกรรมการระดับชาติทางอนุกรมวิธาน
- ◆ จัดทำฐานข้อมูลหน่วยงานและผู้เชี่ยวชาญทางอนุกรมวิธานระดับชาติ
- ◆ จัดประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และความก้าวหน้าในการดำเนินงานด้านอนุกรมวิธาน รวมถึงการประเมินความต้องการทางอนุกรมวิธานระดับชาติ หรือความต้องการเฉพาะด้าน
- ◆ จัดทำฐานข้อมูลแหล่งรวบรวมตัวอย่าง พิพิธภัณฑสถาน และทะเบียนตัวอย่างทรัพยากรชีวภาพ
- ◆ จัดตั้ง และพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารและเครือข่ายทางอนุกรมวิธานระดับชาติ และเชื่อมโยงเครือข่ายข้อมูลทางด้านอนุกรมวิธาน
- ◆ จัดการอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะให้แก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องในการจัดทำและพัฒนาข้อมูลอนุกรมวิธาน
- ◆ จัดตั้งสถานที่เก็บรักษาตัวอย่าง/พิพิธภัณฑสถาน
- ◆ จัดทำคู่มือการจำแนกกลุ่มสิ่งมีชีวิต

ทั้งนี้ โดยมีตัวอย่างแผนงาน/โครงการ อาทิ

✧ จัดทำระบบฐานข้อมูลผู้เชี่ยวชาญทางอนุกรมวิธานรายสาขา และหน่วยงาน รวมทั้งพิพิธภัณฑ์

✧ ประเมินความต้องการทางด้านอนุกรมวิธานอย่างต่อเนื่อง และจัดทำนโยบายการเสริมสร้างสมรรถนะทางอนุกรมวิธานของชาติ

✧ จัดทำฐานข้อมูลทะเบียนตัวอย่างในพิพิธภัณฑ์พืช/สัตว์

✧ จัดทำและพัฒนาฐานข้อมูลแหล่งรวบรวมตัวอย่างพิพิธภัณฑ์และทะเบียนตัวอย่างทรัพยากรชีวภาพ และจัดทำและเผยแพร่คู่มือการจำแนกชนิดสัตว์น้ำ

✧ พัฒนาพิพิธภัณฑ์ความหลากหลายทางชีวภาพให้ได้ตามมาตรฐานสากล

✧ ขยายคลังตัวอย่างอ้างอิงทางธรรมชาติวิทยา และบริหารจัดการตัวอย่างอ้างอิงของพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติวิทยา

✧ ศึกษาอนุกรมวิธานพืชสกุลหญ้า และให้บริการทางอนุกรมวิธานพืช

❁ การดำเนินงานของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

✧ จัดทำทะเบียนรายชื่อสิ่งมีชีวิตในประเทศไทย (checklist) โดยได้รับความร่วมมือจากผู้เชี่ยวชาญแต่ละด้านที่ผ่านมาได้จัดทำทะเบียนรายชื่อแล้ว 16 เล่ม

✧ จัดทำทะเบียนรายการสถานภาพสัตว์และพืชที่ถูกคุกคาม (Thailand Red Data) จำนวน 4 เล่ม

✧ การจัดอบรมหลักสูตรระบบฐานข้อมูลการวิจัยด้านพฤกษศาสตร์และการจัดการหอพรรณไม้ในประเทศไทย (Botanical Research and Herbarium Management System Training Course in Thailand) โดยการใช้ระบบฐานข้อมูล Botanical Research and Herbarium Management System (BRAHMS) จำนวน 2 ครั้ง

ทะเบียนรายชื่อสิ่งมีชีวิตในประเทศไทย (checklist) ที่ได้จัดพิมพ์แล้ว

ทะเบียนรายการสถานภาพสัตว์และพืชที่ถูกคุกคาม (Thailand Red Data)

✧ การศึกษาข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่วิกฤตทางความหลากหลายทางชีวภาพ (biodiversity hotspots) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 จนถึงปัจจุบัน ดังนี้

- ◆ พ.ศ. 2549 จังหวัดพิษณุโลก และจังหวัดเพชรบูรณ์
- ◆ พ.ศ. 2550 จังหวัดเพชรบุรี และจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
- ◆ พ.ศ. 2551 จังหวัดชุมพร และจังหวัดสุราษฎร์ธานี
- ◆ พ.ศ. 2552 จังหวัดระนอง จังหวัดพังงา จังหวัดกระบี่ และจังหวัดภูเก็ต
- ◆ พ.ศ. 2553 จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดสงขลา จังหวัดพัทลุง และจังหวัดสตูล
- ◆ พ.ศ. 2554 จังหวัดแพร่ จังหวัดน่าน จังหวัดอุตรดิตถ์ และจังหวัดพะเยา

✧ คณะอนุกรรมการอนุรักษ์ด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ ภายใต้คณะกรรมการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพแห่งชาติ (กอบช.) ได้แต่งตั้งคณะทำงานอนุกรมวิธานประเทศไทยขึ้น โดยมีศาสตราจารย์ ดร. ธวัชชัย สันติสุข เป็นประธานคณะทำงาน และมีนักอนุกรมวิธานสาขาต่างๆ และผู้แทนจากหน่วยงานที่ดำเนินงานด้านอนุกรมวิธานร่วมเป็นคณะทำงาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นกลไกในการกำกับ ดูแล และผลักดันการดำเนินงานอนุกรมวิธานในประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพและบังเกิดเป็นรูปธรรมมากขึ้น

✧ การเข้าร่วมประชุมหารือในระดับนานาชาติ การริเริ่มทั่วโลกทางอนุกรมวิธาน ได้มีการประชุมหารือในระดับนานาชาติ เช่น การประชุม East and Southeast Asia Biodiversity information initiative (ESABII) ในระหว่างปี พ.ศ. 2552-2553 ซึ่งได้มีการจัดทำแผนดำเนินการเสริมสมรรถนะด้านอนุกรมวิธานในระดับภูมิภาค (ESABII Strategy and work plan 2010-2011)

นอกจากนี้ การริเริ่มทั่วโลกทางอนุกรมวิธานเป็นหนึ่งในแผนงานภายใต้แผนกลยุทธ์ความหลากหลาย

ทางชีวภาพ ค.ศ. 2011-2020 เพื่อให้นานาชาติประเทศมีแนวทางที่ชัดเจนเป็นรูปธรรมในการดำเนินงาน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน และหยุดยั้งการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพภายใต้แนวคิด “มีชีวิตรอยู่อย่างสอดคล้องปรองดองกับธรรมชาติ” ประกอบด้วย 5 เป้าประสงค์ทางกลยุทธ์ และ 20 เป้าหมาย

- ◆ เป้าประสงค์ทางกลยุทธ์ A: แก้ไขมูลเหตุรากฐานของการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพโดยหีบยกความหลากหลายทางชีวภาพเป็นกระแสหลักในภาครัฐ และภาคประชาสังคม
- ◆ เป้าประสงค์ทางกลยุทธ์ B: ลดแรงกดดันโดยตรงต่อความหลากหลายทางชีวภาพและส่งเสริมการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน
- ◆ เป้าประสงค์ทางกลยุทธ์ C: ปรับปรุงสถานภาพของความหลากหลายทางชีวภาพและการคุกคามของชนิดพันธุ์ต่างถิ่น โดยเฝ้าระวังรักษาความหลากหลายทางชีวภาพของระบบนิเวศ ชนิดพันธุ์ และพันธุกรรม
- ◆ เป้าประสงค์ทางกลยุทธ์ D: เพิ่มพูนผลประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพและบริการจากระบบนิเวศต่อคนทั้งปวง
- ◆ เป้าประสงค์ทางกลยุทธ์ E: เพิ่มพูนการอนุรักษ์อนุสัญญาฯ โดยมีการวางแผนอย่างมีส่วนร่วม การจัดการความรู้ และการพัฒนาสมรรถนะ

ซึ่งการริเริ่มทั่วโลกทางอนุกรมวิธาน เป็นแผนงานภายใต้เป้าประสงค์ทางกลยุทธ์ A

นอกจากนี้ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้มีการหารือร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ และพบว่า ประเด็นเรื่องความหลากหลายทางชีวภาพ มีงานวิจัยที่ไม่ตอบสนองกับการดำเนินงานของประเทศไทย ดังนั้น แผนกลยุทธ์ดังกล่าวจะเป็นแนวทางให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถดำเนินงานวิจัยที่ตอบสนองกับประเทศได้มากยิ่งขึ้น

พืชรากที่พืชในประเทศไทย การประเมินสถานภาพชนิดพันธุ์ที่ถูกคุกคาม และทะเบียนรายการชนิดเห็ดและสาหร่าย

โดย นางสาวศศิธร ศิริเสรี

สำนักความหลากหลายทางชีวภาพ

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ในปี พ.ศ. 2552 สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้ดำเนินกิจกรรมการรวบรวมข้อมูลพืชวิธภัณฑ์พืช และหออพรรณไม้ที่เก็บรวบรวมตัวอย่างพรรณพืชในประเทศไทยเพื่อเผยแพร่ในกลไกการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารความหลากหลายทางชีวภาพ ซึ่งเป็นกลไกการดำเนินงานตามพันธกิจของอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานต่างๆ ในการอนุรักษ์อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ โดยมีเป้าหมายให้ประชาชนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้ การจัดทำข้อมูลพืชวิธภัณฑ์พืชในประเทศไทยมีวัตถุประสงค์ให้ผู้เกี่ยวข้องและประชาชนที่สนใจสามารถค้นหาข้อมูลพื้นฐานของพืชวิธภัณฑ์พืช และหออพรรณไม้ เช่น ระเบียบการใช้ การติดต่อ และสถานที่ตั้ง เป็นต้น ไม่เน้นข้อมูลเชิงลึกที่เป็นข้อมูลเชิงชนิดพันธุ์ ข้อมูลได้จากการสัมภาษณ์และถ่ายภาพ ข้อมูลประกอบด้วยชื่อหออพรรณไม้ สังกัดหน่วยงาน และรูปแบบการจัดเก็บ

การดำเนินงานในส่วนของชนิดพันธุ์พืชที่ถูกคุกคามในปี พ.ศ. 2549 สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากร

ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ร่วมกับสำนักงานหอพรรณไม้ประเมินสถานภาพของพืชที่พบในประเทศไทยโดยอ้างอิงตามเกณฑ์การจัดสถานภาพของ IUCN มีการประเมินชนิดพันธุ์พืชที่ถูกคุกคามจำนวน 1,407 ชนิด และได้จัดพิมพ์เผยแพร่สำหรับใช้เป็นเอกสารอ้างอิง

อีกการดำเนินงาน คือ การจัดทำทะเบียนรายการชื่อสิ่งมีชีวิต (checklist) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 จนถึงปัจจุบันเป็นจำนวน 16 เล่ม โดยเริ่มแรกที่มีการจัดทำทะเบียนรายการชื่อสิ่งมีชีวิต คือ กลุ่มแมลง ในส่วนของพืชที่ได้จัดทำทะเบียนรายการชื่อสิ่งมีชีวิตแล้ว ได้แก่ Bryophyte Algae Orchid Pteridophytes และ Lichens

จากปี พ.ศ. 2538 ประเทศไทยมีรายงานการพบชนิดพันธุ์ใหม่เพิ่มมากขึ้น ทำให้ทะเบียนรายการชื่อสิ่งมีชีวิตที่มีอยู่ไม่ทันสมัยจึงต้องมีการปรับปรุงข้อมูลนอกจากนั้น ยังมีสิ่งมีชีวิตอีกหลายกลุ่มที่ยังไม่มีการรวบรวมและจัดทำทะเบียนรายการชื่อสิ่งมีชีวิต สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจึงได้ดำเนินการทบทวนทะเบียนรายการชื่อชนิดพันธุ์สาหร่ายและแพลงก์ตอน และจัดทำทะเบียนรายการชื่อชนิดเห็ดในชั้น Basidiomycetes ซึ่งถือได้ว่าเป็นอีกการดำเนินงานทางด้านอนุกรมวิธานที่ได้ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง

ทะเบียนรายการชื่อชนิดพันธุ์พืช

ความร่วมมือด้านอนุกรมวิธาน ระดับภูมิภาคอาเซียน และการประเมินสถานภาพด้านอนุกรมวิธาน ของหน่วยงานในประเทศไทย

โดย ดร. เบญจมาภรณ์ วัฒนธงชัย

สำนักความหลากหลายทางชีวภาพ

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

❁ ความร่วมมือด้านอนุกรมวิธาน ระดับภูมิภาคอาเซียน

อนุกรมวิธานเป็นวิทยาศาสตร์พื้นฐานของการศึกษาวิจัยด้านความหลากหลายทางชีวภาพ สมัชชาภาคีอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพตระหนักว่าการขาดความรู้ทางอนุกรมวิธานเป็นอุปสรรคสำคัญที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ของอนุสัญญาฯ ในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน และแบ่งปันผลประโยชน์จากทรัพยากรชีวภาพอย่างเท่าเทียมกัน สมัชชาภาคีอนุสัญญาฯ จึงได้รับรองโปรแกรมการริเริ่มทั่วโลกทางอนุกรมวิธาน (global taxonomy initiative; GTI) ในการประชุมสมัชชาภาคีอนุสัญญาฯ สมัยที่ 6 ปี พ.ศ. 2545 เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนข้อมูลข่าวสารและผู้เชี่ยวชาญทางอนุกรมวิธานในหลายประเทศและหลายภูมิภาคทั่วโลก โดยมีเป้าหมายเชื่อมโยงระหว่างสถาบันในประเทศกำลังพัฒนาและประเทศพัฒนาแล้ว และแสวงหาหนทางที่จะสามารถนำข้อมูลข่าวสารทางอนุกรมวิธานให้ใช้ได้สะดวกยิ่งขึ้น

สำหรับความร่วมมือด้านอนุกรมวิธานระดับภูมิภาคอาเซียน ศูนย์อาเซียนว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ (ASEAN Centre for Biodiversity) ซึ่งเป็นองค์กรส่งเสริมความร่วมมือด้านการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน ร่วมกับกระทรวงสิ่งแวดล้อมประเทศญี่ปุ่น ได้จัดตั้งเครือข่ายการริเริ่มด้านข้อมูลข่าวสารความหลากหลายทางชีวภาพเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (East and Southeast Asia Biodiversity Information Initiatives; ESABII) และเครือข่ายการศึกษาติดตามความหลากหลายทางชีวภาพแห่งเอเชียแปซิฟิก (Asia Pacific Biodiversity Observation Network; AP BON) เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานตาม

โปรแกรมการริเริ่มทั่วโลกทางอนุกรมวิธานภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ

❁ เครือข่ายการริเริ่มด้านข้อมูลข่าวสาร ความหลากหลายทางชีวภาพเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (East and Southeast Asia Biodiversity Information Initiatives; ESABII)

จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2552 ภายใต้ความร่วมมือระหว่างรัฐบาลญี่ปุ่น และศูนย์อาเซียนว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ สมาชิกประกอบด้วยประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จำนวน 14 ประเทศ ได้แก่ สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ราชอาณาจักรกัมพูชา สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม มาเลเซีย สาธารณรัฐสิงคโปร์ สาธารณรัฐอินโดนีเซีย บรูไนดารุสซาลาม สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ ไทย สาธารณรัฐประชาชนจีน ญี่ปุ่น มองโกเลีย และสาธารณรัฐเกาหลีใต้ โดยได้รับงบประมาณจากกองทุนความร่วมมือระหว่างรัฐบาลญี่ปุ่นกับสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Japan-ASEAN Incorporate Fund; JAIF)

❁ วัตถุประสงค์

❁ เพื่อพัฒนาและแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับความหลากหลายทางชีวภาพ สำหรับเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจให้แก่ผู้กำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพ

❁ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านอนุกรมวิธาน

❁ เพื่อเสริมสร้างเครือข่ายนักอนุกรมวิธานในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

❁ องค์ประกอบ

❁ ผู้แทนประเทศสมาชิกในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จำนวน 14 ราย

❁ กระทรวงสิ่งแวดล้อม ประเทศญี่ปุ่น เป็นฝ่ายเลขานุการ

❁ คณะกรรมการกำกับ จำนวน 5 ราย โดยมีผู้แทนประเทศไทย ได้แก่ ดร. สมชัย บุศราวิช ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑธรรมชาติวิทยา องค์การพิพิธภัณฑวิทยาศาสตร์แห่งชาติ

❁ การดำเนินงาน

กำหนดระยะเวลาดำเนินการตั้งแต่วันที่ 7 กรกฎาคม พ.ศ. 2553 ถึงวันที่ 6 กรกฎาคม พ.ศ. 2554 โดยมีการเสริมสร้างสมรรถนะด้านอนุกรมวิธาน ดังนี้

❁ การอบรมเสริมสร้างสมรรถนะด้านอนุกรมวิธานระยะสั้น (training) ประกอบด้วย

◆ การเสริมสร้างสมรรถนะด้านอนุกรมวิธานสัตว์ไม่มีกระดูกสันหลัง กลุ่มปะการัง ระหว่างวันที่ 4–8 ธันวาคม พ.ศ. 2553 ณ ประเทศมาเลเซีย โดยมีผู้เข้าร่วมอบรมของประเทศไทย จากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง สถาบันวิทยาศาสตร์ทางทะเล มหาวิทยาลัยบูรพา และศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงชายฝั่งประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 4 ราย

◆ การเสริมสร้างสมรรถนะการติดตามการลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย เน้นกลุ่มสัตว์เลื้อยคลาน ระหว่างวันที่ 17–20 มกราคม พ.ศ. 2554 ณ ประเทศมาเลเซีย มีผู้เข้าอบรมจากกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช จำนวน 2 ราย และกรมประมง จำนวน 1 ราย

◆ การเสริมสร้างสมรรถนะนักอนุกรมวิธานพืชใบเลี้ยงคู่ ระหว่างวันที่ 16–23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2554 ณ สาธารณรัฐอินโดนีเซีย มีผู้เข้าอบรม จำนวน 2 ราย จากกรมวิชาการเกษตร และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

❁ การอบรมเสริมสร้างสมรรถนะด้านอนุกรมวิธานระยะยาว (internship programme) เป็นการอบรมต่อเนื่องจากการอบรมเสริมสร้างสมรรถนะระยะสั้น ประกอบด้วย

◆ การเสริมสร้างสมรรถนะด้านอนุกรมวิธานสัตว์ไม่มีกระดูกสันหลัง กลุ่มปะการัง ระหว่างวันที่ 31 พฤษภาคม – 30 มิถุนายน พ.ศ. 2554 ณ สถาบันวิจัยและพัฒนาทรัพยากรทางทะเล ชายฝั่งทะเล และป่าชายเลนจังหวัดภูเก็ต โดยมีผู้เข้าอบรมจากกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง จำนวน 2 ราย

◆ การเสริมสร้างสมรรถนะด้านอนุกรมวิธานพืชใบเลี้ยงคู่ ระหว่างวันที่ 31 พฤษภาคม – 30 มิถุนายน พ.ศ. 2554 ณ สำนักงานหอพรรณไม้ โดยมีผู้เข้าอบรมจากกรมวิชาการเกษตร จำนวน 1 ราย

เครือข่ายการศึกษาติดตามความหลากหลายทางชีวภาพแห่งเอเชียแปซิฟิก (Asia Pacific Biodiversity Observation Network; AP BON)

จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2552 ภายใต้การสนับสนุนของกระทรวงสิ่งแวดล้อม ประเทศญี่ปุ่น สมาชิกประกอบด้วยประเทศในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก ยกเว้นสหพันธรัฐรัสเซียและเครือรัฐออสเตรเลีย

❁ วัตถุประสงค์

❁ เพื่อรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความหลากหลายทางชีวภาพในระดับพันธุกรรม ชนิดพันธุ์ และระบบนิเวศ

❁ เพื่อเป็นศูนย์กลางการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารความหลากหลายทางชีวภาพในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก ทั้งด้านสถานภาพการติดตาม ประเมินผล และคาดการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับระบบนิเวศ 7 ระบบนิเวศ สำหรับเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจให้แก่ผู้กำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับความหลากหลายทางชีวภาพ

ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาของเครือข่ายการศึกษาติดตามความหลากหลายทางชีวภาพแห่งเอเชียแปซิฟิก (AP BON) จะมีการเชื่อมโยงกับเครือข่ายการติดตามตรวจสอบความหลากหลายทางชีวภาพระดับโลก (Group on Earth Observation Biodiversity Observation Network; GEO BON) เพื่อวิเคราะห์ ประเมิน และคาดการณ์การเปลี่ยนแปลงความหลากหลายทางชีวภาพที่จะเกิดขึ้น สำหรับเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจให้แก่ผู้กำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับความหลากหลายทางชีวภาพต่อไป

การประเมินสถานภาพด้านอนุกรมวิธานของหน่วยงานในประเทศไทย

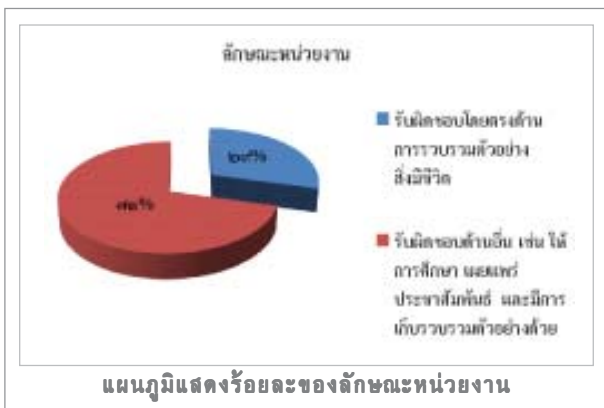
สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในฐานะหน่วยประสานงานกลางระดับชาติของอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ ได้ดำเนินงานตามโปรแกรมการริเริ่มทั่วโลกทางอนุกรมวิธานอย่างต่อเนื่อง โดยในปี พ.ศ. 2544 ได้ประเมินความต้องการด้านอนุกรมวิธานระดับชาติ เพื่อรวบรวมปัญหาและความต้องการทางอนุกรมวิธานของประเทศไทย และปี พ.ศ. 2550 ได้ประเมินความก้าวหน้าและความต้องการทางอนุกรมวิธานในประเทศไทย เพื่อหาแนวทางเสริมสร้างสมรรถนะนักอนุกรมวิธาน ต่อมาปี พ.ศ. 2554 สำนักงานฯ ได้ทบทวนสถานภาพด้านอนุกรมวิธานของหน่วยงาน โดยจัดทำแบบสอบถามสถานภาพด้านอนุกรมวิธานของหน่วยงานในประเทศไทยและจัดส่งไปยังหน่วยงานที่ดำเนินงานด้านอนุกรมวิธาน จำนวน 33 หน่วยงาน มีหน่วยงานตอบกลับ

24 หน่วยงานหรือคิดเป็นร้อยละ 72.7 ข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ประมวลผล แบ่งเป็น 6 หัวข้อ ได้แก่ สถานภาพหน่วยงานด้านอนุกรมวิธาน ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับบุคลากรที่ดำเนินงานด้านอนุกรมวิธานในหน่วยงาน ความต้องการเพิ่มสมรรถนะของหน่วยงาน ความต้องการเสริมสร้างสมรรถนะบุคลากร การเก็บข้อมูลอนุกรมวิธานของหน่วยงาน และการให้บริการด้านอนุกรมวิธานของหน่วยงาน ผลที่ได้สามารถสรุปดังนี้

❖ สถานภาพหน่วยงานด้านอนุกรมวิธาน

∩ ลักษณะหน่วยงาน

จากหน่วยงานที่ตอบแบบสอบถามจำนวน 24 หน่วยงาน เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงด้านการรวบรวมตัวอย่างสิ่งมีชีวิต จำนวน 7 หน่วยงาน คิดเป็นร้อยละ 29 และเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านอื่น เช่น ให้การศึกษา เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ แต่มีการรวบรวมตัวอย่างด้วย จำนวน 17 หน่วยงาน คิดเป็นร้อยละ 71

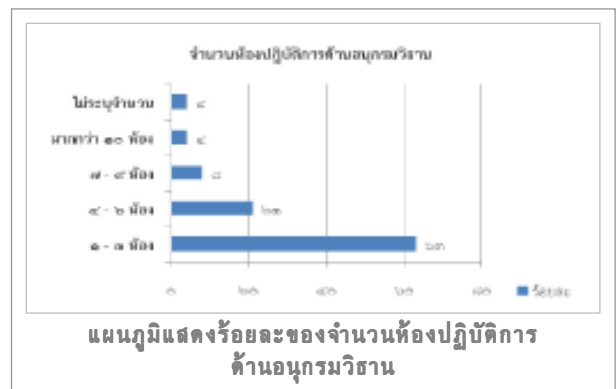

∩ รูปแบบการเก็บรวบรวมตัวอย่างของหน่วยงานแบ่งได้ดังนี้

- ❖ พิพิธภัณฑพิช/หอพรรณไม้ จำนวน 10 หน่วยงาน
- ❖ สวนพฤกษศาสตร์ จำนวน 3 หน่วยงาน
- ❖ พิพิธภัณฑสัตว์ (และสัตว์น้ำ) จำนวน 13 หน่วยงาน
- ❖ ศูนย์เก็บเชื้อพันธุจุลินทรีย์ จำนวน 4 หน่วยงาน
- ❖ ธนาคารเชื้อพันธุ จำนวน 2 หน่วยงาน
- ❖ รูปแบบการเก็บอื่นๆ เช่น การเก็บรวบรวมสะสมของนักวิจัยภายในหน่วยงานเอง การเก็บตัวอย่าง DNA และการเก็บตัวอย่างไรฝุ่นจำนวน 6 หน่วยงาน

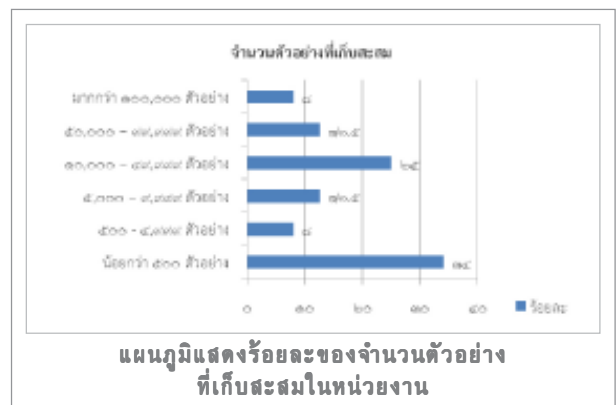
∩ ห้องปฏิบัติการด้านอนุกรมวิธานของหน่วยงาน

จากหน่วยงานจำนวน 24 หน่วยงาน มีจำนวน 14 หน่วยงาน คิดเป็นร้อยละ 63 ระบุว่าห้องปฏิบัติการด้านอนุกรมวิธานระหว่าง 1-3 ห้อง และมีหน่วยงาน จำนวน 1 หน่วยงาน คิดเป็นร้อยละ 5 ที่ระบุว่าห้องปฏิบัติการด้านอนุกรมวิธานมากกว่า 10 ห้อง

∩ จำนวนตัวอย่างที่เก็บสะสมในหน่วยงาน

จากหน่วยงานจำนวน 24 หน่วยงาน มีหน่วยงาน 8 หน่วยงาน คิดเป็นร้อยละ 34 ระบุว่าจำนวนตัวอย่างที่เก็บสะสมน้อยกว่า 500 ตัวอย่าง โดยหน่วยงาน 6 หน่วยงาน คิดเป็นร้อยละ 25 ระบุว่ามตัวอย่างที่เก็บสะสมในหน่วยงานระหว่าง 100,000-49,999 ตัวอย่าง และมี 2 หน่วยงาน คิดเป็นร้อยละ 8 ระบุว่ามจำนวนตัวอย่างเก็บสะสมมากกว่า 100,000 ตัวอย่าง

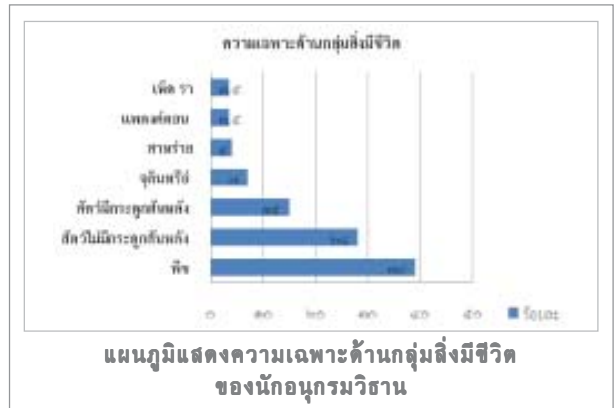
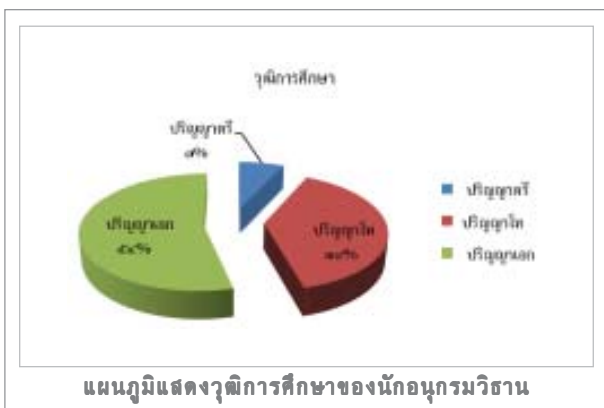
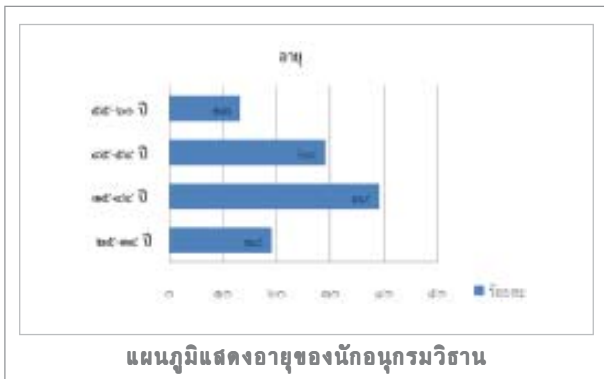
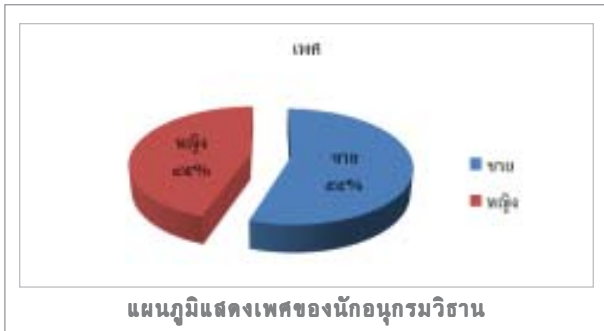
∩ งบประมาณที่ได้รับในการดำเนินงานด้านอนุกรมวิธานต่อปี

จากหน่วยงานจำนวน 24 หน่วยงาน พบว่า หน่วยงาน ร้อยละ 17 ได้รับงบประมาณ จำนวน 100,000-499,999 บาทต่อปีในการดำเนินงานด้านอนุกรมวิธาน โดยหน่วยงาน ร้อยละ 58 ระบุว่าไม่ได้รับงบประมาณในส่วนนี้

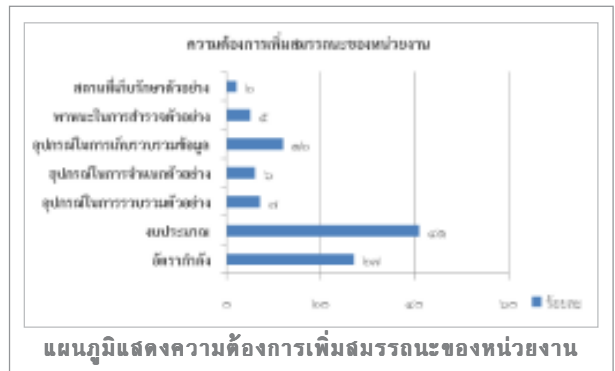
❄ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับบุคลากรที่ดำเนินงานด้านอนุกรมวิธานในหน่วยงาน

จากหน่วยงานที่ส่งแบบสอบถามกลับ จำนวน 24 หน่วยงาน พบว่า มีนักอนุกรมวิธาน 165 คน แบ่งเป็น เพศหญิง จำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 45 และเป็น เพศชาย จำนวน 91 คน คิดเป็นร้อยละ 55 ภาพรวมของนักอนุกรมวิธาน ร้อยละ 39 มีอายุระหว่าง 35-45 ปี และร้อยละ 28 มีอายุระหว่าง 45-54 ปี โดยร้อยละ 19 ของนักอนุกรมวิธานมีอายุระหว่าง 25-34 ปี สำหรับวุฒิการศึกษาของนักอนุกรมวิธาน พบว่า นักอนุกรมวิธาน ร้อยละ 54 มีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาเอก รองลงมาคือ ระดับปริญญาโท ร้อยละ 39 และระดับปริญญาตรี ร้อยละ 7 โดยนักอนุกรมวิธานร้อยละ 38 ระบุว่า เป็นนักอนุกรมวิธานพืช รองลงมา คือ นักอนุกรมวิธาน สัตว์ไม่มีกระดูกสันหลัง และสัตว์มีกระดูกสันหลัง ร้อยละ 28 และ 15 ตามลำดับ สำหรับนักอนุกรมวิธานด้านเห็ดรา และแพลงค์ตอน มีจำนวนน้อยเพียงร้อยละ 3.5

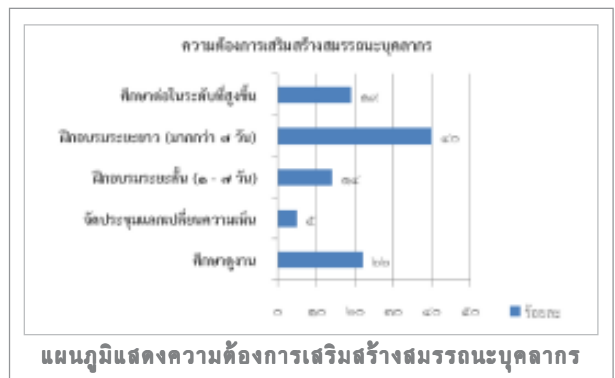
❄ ความต้องการเพิ่มสมรรถนะของหน่วยงาน

ทุกหน่วยงานที่ตอบแบบสอบถามจำนวน 24 หน่วยงาน ระบุว่า การสนับสนุนงบประมาณด้านอนุกรมวิธานไม่เพียงพอ โดยความต้องการสามอันดับแรก คือ ต้องการเพิ่มสมรรถนะด้านงบประมาณ (ร้อยละ 41) รองลงมา คือ อัตราค่าจ้าง (ร้อยละ 27) และอุปกรณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล (ร้อยละ 12) ตามลำดับ

❄ ความต้องการเสริมสร้างสมรรถนะบุคลากร

ทุกหน่วยงานระบุว่ามีความต้องการเสริมสร้างสมรรถนะบุคลากร โดยระบุความต้องการเรียงตามลำดับ ดังนี้ คือ ฝึกอบรมระยะยาว (มากกว่า 7 วัน) ศึกษาดูงาน ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ฝึกอบรมระยะสั้น (1-7 วัน) และ จัดประชุมแลกเปลี่ยนความเห็น

ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงาน โครงการพรรณพฤกษชาติของประเทศไทย (Flora of Thailand)

โดย ดร. ก้องกานดา ชยามฤต
ผู้เชี่ยวชาญด้านอนุกรมวิธานพืช

ประเทศไทยมีความหลากหลายของระบบนิเวศ (ecosystem) ถิ่นที่อยู่ (habitat) หลายรูปแบบ ดังนั้นความหลากหลายของชนิดพันธุ์ (species diversity) จึงมีสูง พรรณพืชของประเทศไทยมีพืชที่มีท่อลำเลียง (vascular plant) ประมาณ 10,000 ชนิด ทำให้เกิดโครงการพรรณพฤกษชาติของประเทศไทย (Flora of Thailand) ขึ้นเพื่อศึกษาและทบทวนพรรณพืชที่มีท่อลำเลียงในประเทศไทย เมื่อการศึกษาแล้วเสร็จคาดว่าจะพบว่ามีความหลากหลายของชนิดพันธุ์พืชลดลงก็เป็นได้ เนื่องจากพบว่าพืชบางกลุ่มยวบมารวมกัน ชื่อพืชบางชื่อกลายเป็นชื่อพ้อง จึงอาจทำให้จำนวนชนิดพืชลดลง แม้ว่าการสำรวจและศึกษาพืชแต่ละวงศ์ (family) จะพบพืชชนิดใหม่ของประเทศไทย (new records) และพืชชนิดใหม่ของโลก (new species) อย่างสม่ำเสมอ

สำนักงานหอพรรณไม้
กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

จุดเริ่มโครงการพรรณพฤกษชาติ ของประเทศไทย

โครงการพรรณพฤกษชาติของประเทศไทย (Flora of Thailand) ดำเนินการมาได้เป็นระยะเวลามากกว่าสี่สิบปี โดยกรมป่าไม้เดิม ปัจจุบัน คือ สำนักงานหอพรรณไม้ สังกัดสำนักวิจัยการอนุรักษ์ป่าไม้ และพันธุ์พืช กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช เป็นสถานที่ปฏิบัติงานและดำเนินงานของโครงการ

โครงการพรรณพฤกษชาติของประเทศไทย ริเริ่มขึ้นด้วยความร่วมมือระหว่างนักพฤกษศาสตร์ไทยและเดนมาร์ก

ในปี พ.ศ. 2506 และจัดประชุมครั้งแรกขึ้นในปี พ.ศ. 2507 ณ สวนพฤกษศาสตร์คิว สหราชอาณาจักร (Royal Botanic Gardens, Kew, United Kingdom) ได้มีการจัดตั้งคณะบรรณาธิการจัดทำหนังสือพรรณพฤกษชาติของไทยขึ้นในปี พ.ศ. 2510 โดยมีศาสตราจารย์ ดร. เต็ม สมิตินันท์ ผู้แทนของหอพรรณไม้ กรมป่าไม้ในขณะนั้น เป็นบรรณาธิการฝ่ายไทย และ Prof. Kai Larsen มหาวิทยาลัย Aarhus เดนมาร์ก เป็นบรรณาธิการฝ่ายต่างประเทศ คณะบรรณาธิการทั้งหมดมีคนไทย คือ ศาสตราจารย์ ดร. เต็ม สมิตินันท์ และ ดร. จำลอง เพ็งคล้าย นอกนั้นเป็นนักพฤกษศาสตร์จากหอพรรณไม้ใหญ่ๆ ในยุโรป หนังสือพรรณพฤกษชาติของประเทศไทยเล่มแรกจัดพิมพ์ขึ้นในปี พ.ศ. 2513 เป็น volume 2 ซึ่งพรรณไม้วงศ์ต่างๆ ศึกษาและทบทวนโดยนักพฤกษศาสตร์ต่างประเทศ volume หนึ่งจะมี 4 ตอน (part) โดย volume 1 เป็นส่วนของบทนำซึ่งจะรอให้จัดพิมพ์พรรณไม้ของประเทศไทยให้แล้วเสร็จก่อนจึงจะจัดทำ

คณะบรรณาธิการในการจัดทำ
หนังสือ Flora of Thailand
ขึ้นในปี พ.ศ. 2513

Flora of Thailand
volume 2 (1)
ปี พ.ศ. 2513

การประชุมโครงการ พรรณพฤกษชาติของประเทศไทย

การประชุม Flora of Thailand จัดขึ้นทุกสามปี เพื่อติดตามความก้าวหน้าของโครงการ การประชุมครั้งล่าสุดจัดขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2551 ณ กรุงโคเปนเฮเกน ราชอาณาจักร

เดนมาร์ก การประชุมในระยะเริ่มก่อตั้งโครงการฯ เป็นการประชุมเฉพาะคณะกรรมการโครงการฯ เท่านั้น การประชุมครั้งต่อไป มาได้เปิดโอกาสให้นักพฤกษศาสตร์รุ่นเยาว์เข้าร่วมฟังด้วย โดยมีการเสนอผลงานการศึกษา ทบทวนพืชวงศ์ต่างๆ ของประเทศไทย กำหนดให้มีการประชุม สลับกันระหว่างการประชุมในประเทศและต่างประเทศ คณะบรรณาธิการ Flora of Thailand ในปัจจุบัน (ปี พ.ศ. 2554) ประกอบด้วยบรรณาธิการฝ่ายไทย ได้แก่ ศาสตราจารย์ ดร. ธวัชชัย สันติสุข ดร. จำลอง เฟิงคล้าย ดร. ก่องกานดา ชยามฤต และนักพฤกษศาสตร์ที่เป็นตัวแทนหอพรรณไม้ ที่สำคัญส่วนมากในยุโรป เช่น หอพรรณไม้กรุงเอเดนเบิร์ก หอพรรณไม้ไลเดน หอพรรณไม้คิว ฟิฟิธกัณฑ์พืชกรุง โคเปนเฮเกน และหอพรรณไม้กรุงปารีส เป็นต้น ในการประชุม จะพิจารณาปัญหา อุปสรรค และติดตามการศึกษาทบทวน พรรณไม้วงศ์ต่างๆ ของนักพฤกษศาสตร์ที่รับผิดชอบ โดยละเอียด

คณะบรรณาธิการ Flora of Thailand ปัจจุบัน ปี พ.ศ. 2554

การประชุม Flora of Thailand ครั้งที่ 14 ณ กรุงโซปเปนเฮเกน ปี พ.ศ. 2551

การดำเนินโครงการพรรณพฤกษชาติของประเทศไทย ประสบความสำเร็จได้เพราะความร่วมมือจากต่างประเทศ โดยนักพฤกษศาสตร์แต่ละท่านซึ่งประจำอยู่ที่หอพรรณไม้ต่างๆ เช่น Dr. C.C. Berg ศึกษาและทบทวนพรรณไม้ใน วงศ์มะเดื่อ (Moraceae) แล้วเสร็จและกำลังอยู่ในระหว่าง การจัดพิมพ์ ดร. ก่องกานดา ชยามฤต ร่วมกับ Dr. P.C. van Welzen ศึกษาทบทวนพรรณไม้ในวงศ์เปล้า (Euphorbiaceae) Dr. Henrik Pedersen จากฟิฟิธกัณฑ์พืชกรุง โคเปนเฮเกน ศึกษาทบทวนพรรณไม้วงศ์กล้วยไม้ (Orchidaceae) Dr. Paul Wilkin ศึกษาทบทวนพรรณไม้ในวงศ์ถอย (Dioscoreaceae) ซึ่งเสร็จสิ้นและจัดพิมพ์แล้ว และปัจจุบันรับผิดชอบพรรณไม้ ในวงศ์ Dracaenaceae เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังมีการสำรวจพรรณไม้ร่วมกับ นักพฤกษศาสตร์ต่างประเทศที่ร่วมมือกันในโครงการ Flora of Thailand สำรวจพรรณไม้วงศ์หญ้า โดยมี Dr. D.A. Simpson เป็นหัวหน้าคณะ คณะสำรวจประกอบด้วยกลุ่ม นักพฤกษศาสตร์รุ่นเยาว์ การดำเนินงานโครงการฯ ที่ผ่านมานักพฤกษศาสตร์ต่างประเทศไม่เคยได้รับเงินทุนสนับสนุนจาก ไทย นอกจากว่าเมื่อเดินทางเข้ามาศึกษาวิจัยในประเทศไทย

แล้ว จะได้รับการต้อนรับและอำนวยความสะดวกในการ ออกสำรวจพรรณไม้อย่างเต็มที่

สถานภาพของนักอนุกรมวิธานในประเทศไทย จากการประเมินโดย ดร. เบญจมาภรณ์ วัฒนธงชัย สำนักงาน นโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พบว่า นักอนุกรมวิธานโดยเฉพาะทางด้านพืชไม่ขาดแคลนและมีบุคลากรเพิ่มขึ้น และเพื่อช่วยเพิ่มจำนวนนักอนุกรมวิธาน อีกทาง สำนักงานหอพรรณไม้ได้จัดให้มีการอบรมหลักสูตร ต่างๆ เกี่ยวกับอนุกรมวิธานพืชขึ้น เพื่อให้มหาวิทยาลัย อาจารย์ และเยาวชนเข้าร่วมการอบรม

การสำรวจพรรณไม้ร่วมกับนักอนุกรมวิธานต่างประเทศ ที่ร่วมมือกันในโครงการ Flora of Thailand

❁ ความก้าวหน้าของโครงการพรรณพฤกษชาติของประเทศไทย

เมื่อเปรียบเทียบความก้าวหน้าของโครงการ พรรณพฤกษชาติของประเทศไทยในยุคแรก (ปี พ.ศ. 2513–2539) กับระยะเวลา 12 ปีภายหลัง (ปี พ.ศ. 2540–2551) พบว่า ในยุคแรกไม่สามารถจัดพิมพ์หนังสือได้ทุกปี และแต่ละเล่มใช้ระยะเวลาประมาณ 2–3 ปี เช่น เล่ม 2 ตอน 4 ใช้เวลานานถึง 6 ปี เป็นต้น ปัญหาที่เกิดขึ้นในช่วงยุคแรก เกิดจากเทคนิคในการพิมพ์ การพิมพ์ต้นฉบับด้วยพิมพ์ดีด ซึ่งพิมพ์ยาก และมีหลักเกณฑ์ของการพิมพ์ชื่อวิทยาศาสตร์ ด้วยย่อของหนังสือต่างๆ ซึ่งเมื่อผิดพลาดต้องแก้ไขใหม่ ทั้งฉบับ และในขณะนั้นยังมีจำนวนนักอนุกรมวิธานน้อย อัตราเฉลี่ยในการศึกษาและทบทวนพรรณไม้ คือ 67 ชนิด ต่อปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540–2551 จนถึงการประชุมโครงการ พรรณพฤกษชาติของประเทศไทยครั้งล่าสุด มีอัตราเฉลี่ย เท่ากับ 143 ชนิดต่อปี ความถี่ของการจัดพิมพ์หนังสือ เพิ่มขึ้น เฉลี่ยปีละ 1 เล่ม และหลังจากการประชุมครั้ง ล่าสุด (ปี พ.ศ. 2552–2554) อัตราเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเท่ากับ 610 ชนิดต่อปี พืชที่ศึกษาและตีพิมพ์แล้วในหนังสือ พรรณพฤกษชาติของประเทศไทยมีจำนวน 4,390 ชนิด พืชที่อยู่ในขั้นตอนการตีพิมพ์จำนวน 305 ชนิด พืชในวงศ์ ที่ผู้ศึกษาได้จัดทำแล้วเสร็จแต่ต้องการสำรวจเพิ่มเพื่อความสมบูรณ์จำนวน 1,597 ชนิด

ปัจจุบันการศึกษาและทบทวนพรรณไม้ดำเนินการได้มากกว่าครึ่งหนึ่งของชนิดพืชทั้งหมด ซึ่งอัตราที่เพิ่มขึ้นในช่วงสิบปีที่ผ่านมา เนื่องจากมีนักอนุกรมวิธานเพิ่มขึ้น แต่นักอนุกรมวิธานเหล่านี้ต้องประจำอยู่ในหน่วยงานต่างๆ ส่วนมากเป็นสถานศึกษา และมีเวลาให้กับโครงการพรรณพฤกษชาติของประเทศไทยได้ไม่เต็มที่ ทำให้การส่งงานล่าช้า และอีกสาเหตุที่ทำให้อัตราการจัดพิมพ์เพิ่มขึ้นคือ ทุนสนับสนุนจากแหล่งทุนที่เห็นความสำคัญของงานด้านอนุกรมวิธาน โดยได้รับทุนจากโครงการพัฒนาองค์ความรู้พื้นฐานและศึกษานโยบายการจัดการทรัพยากรชีวภาพในประเทศไทย (Biodiversity Research and Training Program of Thailand; BRT) สนับสนุนพืชวงศ์ใหญ่ๆ เช่น วงศ์ Euphorbiaceae เป็นวงศ์ที่เป็นต้นแบบการศึกษาเป็นทีมใหญ่ วงศ์ Fagaceae และวงศ์ Lauraceae เป็นต้น นอกจากนี้ ยังรวมถึงทุนสนับสนุนการผลิตนักอนุกรมวิธานพืชเพื่อเป็นกำลังสำคัญให้กับโครงการ นอกจากนี้ BRT ยังได้สนับสนุนทุนสำหรับโครงการเร่งรัดการศึกษาพรรณพฤกษชาติของประเทศไทย (Speed up Flora of Thailand project) ให้กับนักพฤกษศาสตร์ต่างประเทศเข้ามาศึกษาและทบทวนพรรณไม้ในประเทศไทยจำนวน 7 วงศ์ คือ วงศ์ Araceae วงศ์ Gesneriaceae วงศ์ Rubiaceae วงศ์ Clusiaceae วงศ์ Vitaceae วงศ์ Rutaceae และวงศ์ Dioscoreaceae ซึ่งวงศ์ Araceae ได้แล้วเสร็จกำหนดตีพิมพ์เผยแพร่ในปี พ.ศ. 2554 วงศ์ Rubiaceae ตอน 1 วงศ์ Clusiaceae วงศ์ Vitaceae วงศ์ Rutaceae วงศ์ Dioscoreaceae จัดทำแล้วเสร็จ และวงศ์ Gesneriaceae อยู่ในระหว่างดำเนินการ จะเห็นได้ว่า อุปสรรคเกิดจากกำลังคนและเงินทุนสนับสนุน ส่วนสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ก็เคยให้การสนับสนุนศึกษาพรรณไม้จำนวน 10 วงศ์ ซึ่งได้ศึกษาและจัดพิมพ์เผยแพร่แล้วจำนวน 7 วงศ์ ส่วนอีก 3 วงศ์ ยังไม่เสร็จสมบูรณ์

จำนวนพืชที่ศึกษาแล้วในโครงการ Flora of Thailand

พืชที่ตีพิมพ์แล้ว	4,390 ชนิด
พืชที่อยู่ในขั้นตอนการตีพิมพ์	305 ชนิด
พืชในวงศ์ที่เสร็จแล้วร้อยละ 50-80	1,597 ชนิด
รวม	6,292 ชนิด

กำหนดเวลาในการศึกษาทบทวนพรรณไม้

อย่างไรก็ตาม เพื่อให้โครงการที่ดำเนินการมาเป็นเวลากว่าสี่สิบปีแล้วเสร็จสมบูรณ์ พรรณไม้วงศ์ใหญ่ๆ มีจำนวนชนิดพืชมาก ทำให้นักอนุกรมวิธานผู้รับผิดชอบวงศ์นั้นๆ ต้องใช้เวลานานในการศึกษา ทางโครงการฯ จึงได้จัดทำตารางกำหนดเวลาแล้วเสร็จในการศึกษาทบทวนพรรณไม้แต่ละวงศ์ขึ้น เพื่อเป็นกรอบให้ผู้ศึกษาได้ดำเนินงานให้แล้วเสร็จภายในเวลาที่กำหนด ตารางเวลาล่าสุดจัดทำขึ้นในปี พ.ศ. 2551 และนำเสนอในการประชุมครั้งที่ผ่านๆ มา แต่ยังมีพรรณไม้ที่แล้วเสร็จตามตารางเวลากำหนดไม่มากนัก เช่น วงศ์บุกบอน (Araceae) กำหนดไว้ให้เสร็จในปี พ.ศ. 2552 แต่ได้แล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2554 เป็นต้น ดังนั้นจึงมีการจัดทำตารางเวลาขึ้นใหม่และจะนำเสนอในการประชุมโครงการพรรณพฤกษชาติของประเทศไทยที่จะจัดขึ้นในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2554 แต่ก็มีวงศ์ที่ยังไม่สามารถกำหนดเวลาแล้วเสร็จได้ คือ วงศ์กล้วยไม้ (Orchidaceae) และวงศ์ Papilionoideae เนื่องจากแต่ละวงศ์มีจำนวนชนิดมาก ซึ่งต้องใช้เวลา

กรอบระยะเวลาให้พืชวงศ์ต่างๆ แล้วเสร็จ จัดทำขึ้นปี พ.ศ. 2551

Family	species no.	Authors	Year				
			2551	2552	2553	2554	2555
Acanthaceae	250	BKF, BK, KU & KKU			✓		
Aceraceae	6	T.Santisuk	✓				
Acoraceae	1	P.Boyce	✓				
Alangiaceae	6	T.Wongprasert		✓			
Ancistrocladac	5	T.Jonganurak		✓			
Annonaceae	200	P.Kessler				✓	
Aquifoliaceae	5						
Araceae	130	Boyce&Sookchaloem		✓			
Araliaceae	50	H.-J.Esser	✓				
Arecaceae	150	Dransfield&Barfod		✓			
Asclepiadaceae	150	A.Thaitong		✓			
Begoniaceae	50	Sands&Phutthai			✓		
Pittosporaceae	5	T.Utteridge		✓			
Plumbaginaceae	5	J.Chantaraprasong	✓				
Poaceae	600	D.A.Simpson et al			✓		
Podostemonaceae	30	M.Kato		✓			
Polygonaceae	40	P.Chantaranothai		✓			
Rhamnaceae	30	M.Norsangsri	✓				
Rubiaceae	600	C.Puff et al			✓		
Rutaceae	65	Esser		✓			
Solanaceae	36	A.Thongpakdee		✓			
Staphyleaceae	5	K.Chayamarit		✓			
Trapaceae	3	T.Wongprasert		✓			
Turneraceae	3	K.Larsen		✓			
Ulmaceae	6	L.Phupathanapong	✓				
Urticaceae	100	I.Friis			✓		
Violaceae	17	P.Srisanga		✓			
Vitaceae	62	J.Parnell		✓			
Zingiberaceae	270	K.Larsen et al			✓		

กรอบระยะเวลาที่จัดทำขึ้นใหม่ปี พ.ศ. 2554 เพื่อกำหนดให้พืชวงศ์ต่างๆ แล้วเสร็จ

Family	species no.	Authors	Year				
			2554	2555	2556	2557	2558
Acanthaceae	250	BKF, BK, KU & KKU			✓		
Aceraceae	6	T.Santisuk	✓				
Acoraceae	1	P.Boyce	✓				
Alangiaceae	6	T.Wongprasert		✓			
Ancistrocladac.	5	T.Jonganurak		✓			
Annonaceae	200	P.Kessler				✓	
Aquifoliaceae	5						
Araceae	130	Boyce & Sookchaloem		✓			
Araliaceae	50	H.-J.Esser	✓				
Arecaceae	150	Dransfield & Barfod		✓			
Asclepiadaceae	150	A.Thaitong		✓			
Begoniaceae	50	Sands & Phutthai			✓		
Pittosporaceae	5	T.Uttridge		✓			
Plumbaginaceae	5	J.Chantaraprasong	✓				
Poaceae	600	D.A.Simpson et al		✓			
Podostemonaceae	30	M.Kato		✓			
Polygonaceae	40	P.Chantaranothai	✓				
Rhamnaceae	30	M.Norsangsri	✓				
Rubiaceae	600	C.Puff et al			✓		
Rutaceae	65	H. Esser		✓			
Solanaceae	36	A.Thongpakdee		✓			
Staphyleaceae	5	K.Chayamarit	✓				
Trapaceae	3	T.Wongprasert		✓			
Turneraceae	3						
Ulmaceae	6	L.Phupathanapong		✓			
Urticaceae	100	I.Friis			✓		
Violaceae	17	P.Srisanga		✓			
Zingiberaceae	270	K.Larsen et al			✓		

ปัญหาอุปสรรคอีกประการในช่วงยุคแรก คือ หอพรรณไม้ในประเทศไทยมีบุคลากรน้อย รวมถึงขาดอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ในการศึกษา พื้นที่ในการทำงานจำกัด เช่น หอพรรณไม้ในอดีต เป็นอาคารเก่า 2 ชั้น ชั้นล่างเป็นหอพรรณไม้ และชั้นบนเป็นที่ทำงาน พื้นที่ไม่เพียงพอ อีกทั้งขาดอุปกรณ์ที่ใช้ในการศึกษาทางอนุกรมวิธาน เช่น กล้องสองตา (binocular) และเครื่องคอมพิวเตอร์ เป็นต้น ปัจจุบันสำนักงานหอพรรณไม้มีสถานที่ทำงานใหม่ มีพื้นที่เพิ่มขึ้น มีจำนวนพันธุ์ไม้แห้งเพิ่มขึ้น และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ดีขึ้น ปัญหาอุปสรรคด้านบุคลากรลดลง เนื่องจากมีนักพฤกษศาสตร์รุ่นใหม่เข้ามาช่วยทำงานเพิ่มขึ้น ทำให้หนังสือพรรณพฤกษชาติของประเทศไทยได้ผลิตออกมาเร็วขึ้น อันจะเป็นประโยชน์ต่องานในด้านต่างๆ เช่น เป็นคู่มือในการจำแนกพรรณพืชในประเทศไทย เป็นข้อมูลเพื่อการอนุรักษ์พรรณพืช เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีความสำคัญต่อกลไกการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร (clearing-house mechanism; CHM) การริเริ่มทั่วโลกทางอนุกรมวิธาน (global taxonomy initiative; GTI) และกลยุทธ์ทั่วโลกสำหรับการอนุรักษ์พืช (global strategy for plant conservation; GSPC)

✿ สรุป

ปัจจุบันหนังสือพรรณพฤกษชาติของประเทศไทยมี 10 volumes จำนวน 28 เล่ม และอีก 3 เล่ม อยู่ระหว่างดำเนินการ พืชที่ตีพิมพ์แล้วมีจำนวน 4,390 ชนิด พืชที่อยู่ในขั้นตอนการตีพิมพ์ (รับต้นฉบับแล้ว) 305 ชนิด ซึ่งจะตีพิมพ์ได้ในปี พ.ศ. 2554 ถ้าพรรณไม้วงศ์ต่างๆ เสร็จตามระยะเวลาที่กำหนด ในปี พ.ศ. 2558 จะศึกษาพรรณไม้แล้วเสร็จได้มากกว่าร้อยละ 80 ของพืชในประเทศไทย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าถ้ามีเงินทุนสนับสนุนก็จะทำให้งานดำเนินไปตามแผนได้คล่องตัวขึ้น ซึ่งทั้งโครงการคาดว่าจะใช้เงินประมาณ 10 ล้านบาท เมื่อหนังสือพรรณพฤกษชาติของประเทศไทยฉบับแรก (first version) เสร็จแล้ว ยังคงต้องมีการศึกษาและสำรวจพันธุ์พืชอย่างต่อเนื่องต่อไป ซึ่งจะทำให้มีการค้นพบพืชชนิดใหม่ของประเทศไทย (new records) พืชชนิดใหม่ของโลก (new species) ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงสถานะของพืช ไม่ว่าจะยุบรวมหรือแยกออกจากกัน ดังนั้นนักอนุกรมวิธานรุ่นใหม่จึงมีหน้าที่นำพรรณไม้วงศ์ต่างๆ มาศึกษาทบทวน และจัดพิมพ์เพิ่มเติม เช่น หนังสือ Flora of Ceylon ปัจจุบันมีฉบับ revised version เป็นต้น ดังนั้น เมื่อปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินโครงการพรรณพฤกษชาติของประเทศไทยลดลง รวมทั้งได้รับความร่วมมือจากนักพฤกษศาสตร์ผู้ศึกษาและทบทวนพรรณไม้วงศ์ต่างๆ มากขึ้น ก็จะทำให้โครงการพรรณพฤกษชาติของประเทศไทยแล้วเสร็จได้ตามกำหนดเวลาที่วางไว้

บทบาทของอนุกรมวิธานพืช กับปัญหาการลักลอบค้าพืชป่า

โดย นายมานิตย์ ใจภกรรจ

กองคุ้มครองพันธุ์พืช กรมวิชาการเกษตร

อนุกรมวิธานพืช (plant taxonomy) เป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยความหลากหลายของพรรณพืช ระบบการจำแนก การตั้งชื่อ การระบุชื่อ ลักษณะทางอนุกรมวิธาน การบรรยายลักษณะ การกระจายพันธุ์ และความสัมพันธ์ทางวิวัฒนาการ และมีการศึกษานอกสถานที่ ซึ่งความรู้พื้นฐานทางด้านนี้มีความต้องการและความสำคัญมากในสภาวะปัจจุบันที่โลกมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

❁ บทบาทของอนุกรมวิธานพืช

- ❁ จัดจำแนกพืชออกเป็นหมวดหมู่ (classification)
- ❁ ตรวจสอบเอกลักษณ์ลักษณะ และการวินิจฉัยชื่อ (identification)
- ❁ กำหนดหรือการตั้งชื่อ (nomenclature)
- ❁ บรรยายลักษณะ (description)
- ❁ ความสัมพันธ์ (relationships)
- ❁ อนุรักษ์และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน (taxonomist conservation & sustainable uses)

❁ สภาสังคมไทยกับความเชื่อ

สำหรับความเชื่อและการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือสิ่งของรูปร่างหน้าตาแปลกๆ ยังคงปรากฏในสังคมไทย ซึ่งอาจเกิดจากการขาดความรู้ความเข้าใจทางด้านอนุกรมวิธาน จึงทำให้มีข่าวสารให้ได้เห็นและได้ฟังกันเป็นปกติตามสื่อต่างๆ เช่น การพาดหัวข่าวหนังสือพิมพ์ต่างๆ “ฮือ! ลูกมะพร้าวหน้าคล้ายลิงแสมแห่ขอเลขเด็ดเพียบ” “ฮือแห่ขอหวย! ปลีกกล้วยคล้ายดอกบัว” “ฮือฮาดันไม้แปลก คนแห่ขอหวย คล้ายพญานาค” “ต้นเห็ดยักษ์ แห่ขอหวย” และ “วานจ๊กจั่น ชาวบ้านมีความคิดว่าเป็นพืชชนิดหนึ่งที่มีดินอยู่บนดิน ส่วนรากที่อยู่ใต้ดินนั้นมีรูปร่างลักษณะเหมือนตัวจ๊กจั่น ชาวบ้านจากหลายอำเภอ หลายจังหวัดแห่ขุดค้นหาตัวพญาจ๊กจั่นหรือจ๊กจั่นจำศีลขึ้นมาจำหน่ายสร้างรายได้ จนแน่นบริเวณป่าดอนจันทน์ จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นต้น แต่ข้อเท็จจริง คือ วานจ๊กจั่นเป็นจ๊กจั่นที่ตายจากการติดเชื้อรา ซึ่งในขณะที่เป็นตัวอ่อนในช่วงที่ขึ้นมาลอกคราบเป็นตัวเต็มวัยเหนือพื้นดิน ในระยะนี้จ๊กจั่นจะอ่อนแอ

มาก ประกอบกับอากาศชื้นจากฤดูฝนที่มีความชื้นสูงทำให้เชื้อราแพร่กระจายได้ดีในอากาศ เมื่อเชื้อราตกลงบนตัวจ๊กจั่นที่อ่อนแอ มีภูมิต้านทานต่ำ จึงทำให้เชื้อราสามารถแทงเส้นใยเข้าไปและงอกภายในตัวจ๊กจั่นได้ดี โดยดูดน้ำเลี้ยงในตัวจ๊กจั่นเป็นอาหาร และทำให้จ๊กจั่นเสียชีวิตในที่สุด เมื่อจ๊กจั่นเสียชีวิตทำให้เชื้อราขาดอาหารจึงต้องพยายามหาอาหารจากแหล่งอื่น โดยการสร้างโครงสร้างสืบพันธุ์ที่มีลักษณะเหมือนเขายัดขึ้นเหนือพื้นดิน (ลักษณะที่เหมือนเขาของวานจ๊กจั่น) ซึ่งนักวิจัยสันนิษฐานว่าเป็นเชื้อราประเภททำลายแมลงสายพันธุ์ *Cordyceps sobolifer* จึงไม่มีส่วนใดเป็นพืช

สภาพสังคมไทยกับความเชื่อ

ลูกมะพร้าวหน้าคล้ายลิงแสม

ต้นไม้คล้ายพญานาค

เห็ดยักษ์

วานจ๊กจั่น

ปลีกกล้วย คล้ายดอกบัว

❁ บทบาทของอนุกรมวิธานพืชกับ ปัญหาการลักลอบค้าพืชป่าเริ่มต้น อย่างไร

เริ่มต้นจากการกระจายข้อมูลข่าวสาร ได้แก่ การจัดอบรมหลักสูตรอนุกรมวิธานพืชเบื้องต้นให้กับนักเรียน

นิสิต นักศึกษา และประชาชนผู้สนใจ รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้รับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่สำคัญในการอนุรักษ์พืช ความสำคัญของพืชแต่ละชนิด สถานภาพกับการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ตลอดจนการแจ้งให้ชุมชนได้รับทราบข้อมูลของพื้นที่แนวกันชน เพื่อให้ชุมชนเกิดความเข้าใจและป้องกันการบุกรุกเข้าไปในพื้นที่ และเชิญชวนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วม เช่น ดันปรัง ได้มีการสำรวจหน้าผาบริเวณเทือกเขาชะเมา พบปรังเขาชะเมา 373 ดัน ประกอบด้วยผาปรังคลองปลาก้าง 68 ดัน ผาสวรรค์ชมพู 47 ดัน ผาดาเพชร 20 ดัน ผาดำ 19 ดัน ผาดาจ้อย 27 ดัน ผายอดเขานมสาว 19 ดัน ผายอดเขา 40 ดัน ผายอดเขาคลองพลู 20 ดัน ผาปรังคลองคต 33 ดัน ผาสูงหงสา 20 ดัน ผาที่ปักสายตรวจ 30 ดัน และผาคลองพระเจ้า 30 ดัน และปรังชัยภูมิ สำรวจพบที่ตำบลสระโพนทอง อำเภอเกษตรสมบูรณ์ ประมาณ 1,000 ดัน เป็นต้น

❁ บทบาทของอนุกรมวิธานพืชกับปัญหาการลักลอบค้าพืชป่า

❁ บทบาทของนักอนุกรมวิธานในการช่วยอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ

- ❁ ติดตามการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ
- ❁ เฝ้าระวังชนิดพันธุ์ต่างถิ่นที่รุกราน เช่น จอกหูหนูยักษ์ (*Salvinia molesta*) เป็นต้น
- ❁ หาวิธีป้องกันแมลงศัตรูและโรคพืช เช่น เพลี้ยแป้งมันสำปะหลังสีชมพู (*Phenacoccus manihoti*) เป็นต้น

ชนิดพันธุ์ต่างถิ่น และแมลงศัตรูพืช

จอกหูหนูยักษ์

เพลี้ยแป้งมันสำปะหลังสีชมพู

❁ ความสำคัญขององค์ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับพืชต่ออนาคตของสังคมมนุษย์

- ❁ การผลิตอาหารให้แก่ประชากรมนุษย์ที่กำลังเพิ่มจำนวนมากขึ้น
- ❁ ความเข้าใจในกระบวนการพื้นฐานของชีวิต
- ❁ การผลิตยาและวัสดุต่างๆ เพื่อรักษาโรคภัยไข้เจ็บและโรคด้านอื่นๆ
- ❁ ความเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม

❁ ปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อชนิดพันธุ์พืชลดลง

- ❁ พืชป่าหลายชนิดใกล้สูญพันธุ์จากแหล่งตามธรรมชาติ (extinct, critically endangered) เช่น ปรังสระบุรี รองเท้านารีขาวพังงา พลับพลึงธาร เป็นต้น
- ❁ พืชสมุนไพรหลายชนิดถูกนำไปใช้ประโยชน์ และเป็นที่น่าสนใจของชาวต่างชาติ
- ❁ ภาวะการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ทำให้มีผลกระทบต่อพืชเศรษฐกิจหลายชนิดในปัจจุบัน (ซึ่งอาจส่งผลให้เมล็ดพันธุ์ข้าวขาดแคลนในประเทศไทยในอนาคตอันใกล้)
- ❁ ปัญหาแมลงศัตรูพืชระบาดในพืชเศรษฐกิจ (เช่น มันสำปะหลัง และมะพร้าว เป็นต้น)
- ❁ พืชทดแทนยังไม่มี
- ❁ นโยบายการแก้ไขปัญหายังไม่ชัดเจน

❁ ข้อเสนอแนะ

- ❁ หาแนวร่วมและสร้างเครือข่ายนักอนุกรมวิธานและนักอนุรักษ์
- ❁ ความร่วมมือและการริเริ่มทางด้านอนุกรมวิธานผู้ที่เกี่ยวข้องควรตระหนักว่าเป็นเรื่องจำเป็นและเร่งด่วน
- ❁ ควรมีการจัดประชุมในระดับประเทศ และการจัดนิทรรศการเพื่อเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจทางด้านอนุกรมวิธาน

การเสวนา เรื่อง “มุมมอง ปัญหา อุปสรรค แนวทาง และความก้าวหน้าของการดำเนินงาน ด้านอนุกรมวิธานพืชในประเทศไทย”

โดย **ดร. ปรัชญา ศรีสง่า**

องค์การสวนพฤกษศาสตร์

ดร. วรรณีย์ แจ่มจำรูญ

กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

รศ.ดร. ฉัตรชัย เงินแสงสรวย

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ดร. สราวุธ สังข์แก้ว

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ดร. อัจฉรา ทิระวัฒนานนท์

องค์การพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์แห่งชาติ

ปัญหาและอุปสรรคต่อการดำเนินงานด้านอนุกรมวิธานพืช
ในประเทศไทย สามารถสรุปได้ดังนี้

❁ ประเด็นปัญหาที่พบ

- ❖ ตัวอย่างพันธุ์ไม้ขาดการจำแนกชื่อในระดับ
ชนิดพันธุ์
- ❖ นักอนุกรมวิธานในประเทศไทย ส่วนมากเป็น
อาจารย์ประจำสังกัดมหาวิทยาลัย และมีการกิจหลายประการ
ส่งผลให้การดำเนินงานด้านอนุกรมวิธานเป็นไปอย่างล่าช้า
- ❖ นักอนุกรมวิธานขาดการดำเนินการที่เป็นรูปธรรม
มีตำแหน่งงานรองรับน้อยหรือทำงานไม่ตรงตามศักยภาพ
- ❖ พิพิธภัณฑ์พืชมีจำนวนมากเกินไป ควรจัดตั้ง
เพียงภาคละ 1 แห่ง เพื่อให้ได้รับงบประมาณสนับสนุนมากขึ้น
- ❖ การเก็บตัวอย่างพันธุ์พืช ดัดขัดในเรื่องของการ
ขออนุญาตเข้าพื้นที่
- ❖ การเข้าถึงข้อมูลเป็นไปได้ยาก
- ❖ ต้องการสถานที่ในการเก็บรวบรวมพันธุ์พืช

❁ การดำเนินงานในอนาคต

- ❖ ควรมีการดำเนินการขึ้นทะเบียนนักอนุกรมวิธาน
ในประเทศไทย และอนุญาตให้นักอนุกรมวิธานที่ขึ้นทะเบียนไว้
สามารถเข้าเก็บตัวอย่างชนิดพันธุ์พืชได้โดยไม่ต้อง
ดำเนินการยื่นเรื่องขออนุญาต
- ❖ จำแนกภารกิจของหน่วยงานให้ชัดเจน และ
ผู้บริหารต้องเห็นความสำคัญของการดำเนินงานด้าน
อนุกรมวิธาน

❖ หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับอนุกรมวิธาน
ควรมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลชนิดพันธุ์พืชที่พบ เพื่อให้ข้อมูล
เป็นปัจจุบัน

❖ ควรมีการแลกเปลี่ยนตัวอย่างชนิดพันธุ์ระหว่าง
พิพิธภัณฑ์พืช

❖ มีการจำแนกชื่อในระดับชนิดพันธุ์

❖ จัดหาเอกสารทางอนุกรมวิธานพืชเพิ่มเติม

❖ ส่งเสริมให้มีการศึกษาด้านอนุกรมวิธานเพิ่ม
มากขึ้น

❖ จัดหาเงินทุนสนับสนุนงานวิจัยทางด้าน
อนุกรมวิธานให้มากขึ้น

❖ ใช้ social networks ในการแลกเปลี่ยนหรือ
ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้มากยิ่งขึ้น

❖ สนับสนุนให้นักวิจัยอาวุโสสามารถปฏิบัติงาน
ได้อย่างต่อเนื่องในหน่วยงาน

ทั้งนี้ หน่วยงานใดที่ต้องการจัดนิทรรศการด้าน
อนุกรมวิธานพืช องค์การพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์แห่งชาติ
พร้อมให้การสนับสนุนด้านสถานที่

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

เรื่อง บทบาทของพีพีรภัทท์พีซในการสนับสนุนโปรแกรมการริเริ่มทั่วโลก
ทางอนุกรมวิธาน ภายใต้สัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ

วันพฤหัสบดีที่ 28 เมษายน พ.ศ. 2554

ณ อาคารชายชล สวนหลวง ร.9 กรุงเทพมหานคร

มูลนิธิสวนหลวง ร.9

อาคารชายชล ถนนสุขุมวิท 103 แขวงหนองบอน
เขตประเวศ กรุงเทพฯ 10250

หม่อมหลวงชนะพันธุ์ กฤดากร

ประธานกรรมการบริหารสวนหลวง ร.9
โทรศัพท์ 0 2328 1385-6
โทรสาร 0 2328 1387

คุณหญิงสุชาดา ศรีเพ็ญ

รองประธานกรรมการบริหารสวนหลวง ร.9
โทรศัพท์ 0 2328 1385-6
โทรสาร 0 2328 1387

นายณพงษ์ ดวงดี

หัวหน้าสวนหลวง ร.9
โทรศัพท์ 0 2328 1385-6
โทรสาร 0 2328 1387

นางสาววิรุญา บุญเคี้ยว

นักวิชาการพฤกษศาสตร์ หอพฤกษศาสตร์
โทรศัพท์ 0 2328 1391
โทรสาร 0 2328 1394
e-mail: veeraya_mod@hotmail.com

นางสาววิสาชา เพ็ชรสุภาพ

นักพฤกษศาสตร์
โทรศัพท์ 0 2328 1391
โทรสาร 0 2328 1394
e-mail: thisis_maya@hotmail.com

นางจिरายุพิน จันทรประสงค์

นักพฤกษศาสตร์
โทรศัพท์ 0 2374 1537
โทรสาร 0 2328 1394

นายโสภณ เข็มศิริรัตน์

พนักงานช่างเทคนิค
โทรศัพท์ 0 2374 1537
โทรสาร 0 2328 1394

นายสุรเชษฐ์ โพธิ์เจริญ

นักวิชาการเกษตร 6ว
โทรศัพท์ 0 2328 1395

นายชินกร วงศ์วันดี

เจ้าพนักงานเกษตร 2
โทรศัพท์ 0 2328 1395
e-mail: chinnakorn_w@hotmail.com

นางสาวนันทยา นุชทหารด

นักวิชาการเกษตร 7ว
โทรศัพท์ 0 2328 1395

นางนิตยา งามสมบัติ

เจ้าพนักงานการเกษตร 6
โทรศัพท์ 0 2328 1395

นายวริชิน ทรินเกตู

เจ้าพนักงานการเกษตร 2

นางสาวพณาไพโร เงินอยู่

เจ้าพนักงานการเกษตร 2
e-mail: tankai_n@hotmail.com

นายดำรงพันธ์ สุริยะโยม

นักวิชาการเกษตร

กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

61 ถนนพหลโยธิน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900
โทรศัพท์ 0 2561 4292-3 ต่อ 814

ศาสตราจารย์ ดร. ธวัชชัย สันติสุข

ผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความ
หลากหลายทางชีวภาพ และนักพฤกษศาสตร์อาวุโสและ
ที่ปรึกษา

ดร. วรดลย์ แจ่มจำรูญ

นักวิชาการป่าไม้ชำนาญการ
สำนักงานหอพรรณไม้
โทรศัพท์/โทรสาร 0 3859 9113
e-mail: voradol@yahoo.com

กรมวิชาการเกษตร

50 ถนนพหลโยธิน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900
โทรศัพท์ 0 2579 0151-8

นายมานิตย์ ไจฉกรรจ์

นักวิชาการเกษตรชำนาญการพิเศษ
หัวหน้ากลุ่มอนุสัญญาคุ้มครองพันธุ์พืช
โทรศัพท์ 0 2940 5687
โทรสาร 0 2940 5687
e-mail: jaichagun@yahoo.com

นายวินัย สมประสงค์

นักวิชาการเกษตรชำนาญการพิเศษ
พิพิธภัณฑสถานพืชลลิตรา
โทรศัพท์ 0 2940 5628
โทรสาร 0 2940 5628 ต่อ 112
e-mail: winny_thy@aahoo.com

องค์การสวนพฤกษศาสตร์

ตำบลแม่ริม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่
โทรศัพท์ 0 5384 1108 โทรสาร 0 5384 1017

ดร. ปรัชญา ศรีสง่า

รักษาการหัวหน้าส่วนหอพรรณไม้
สำนักวิจัยและพัฒนา
โทรศัพท์/โทรสาร 0 5384 1204
e-mail: P_srisanga@yahoo.com

องค์การพิพิธภัณฑสถานวิทยาาสตร์แห่งชาติ

เทคโนธานี ตำบลคลองห้า อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี 12120
โทรศัพท์ 0 2577 9999 โทรสาร 0 2577 9990

ดร. สมชัย บุศราวิช

ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑสถานชาติวิทยา
e-mail: somchai@nsm.or.th

นางสาวอัจฉรา ติระวัฒนานนท์

นักวิชาการ 5 กองวิชาการ
โทรศัพท์ 0 2577 9999 ต่อ 1504
โทรสาร 0 2577 9991
e-mail: teerawaa@tcd.ie

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ถนนพญาไท เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330
โทรศัพท์ 0 2215 0871-3, 0 2215 3619
โทรสาร 0 2215 3600, 0 2215 4804

นางอบฉันทิ ไทยทอง

ข้าราชการบำนาญ ภาควิชาพฤกษศาสตร์
โทรศัพท์ 0 2218 5502
โทรสาร 0 2218 5502

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ต่อศักดิ์ สีลาพันธ์

ภาควิชาพฤกษศาสตร์
e-mail: tosak.s@chula.ac.th

มหาวิทยาลัยมหิดล

25/25 ถนนพุทธมณฑล สาย 4 ตำบลศาลายา
อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม 73170
โทรศัพท์ 0 2849 6010-13 โทรสาร 0 2849 6211

นายวงศ์สถิตย์ ฉั่วกุล

ภาควิชาเภสัชพฤกษศาสตร์ คณะเภสัชศาสตร์
โทรสาร 0 2644 8696
e-mail: pywck@mahidol.ac.th

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

50 ถนนพหลโยธิน เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900
โทรศัพท์ 0 2942 8200-45, 0 2579 0113, 0 2942 8491-99
โทรสาร 0 2942 8185

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ดวงใจ สุขเฉลิม

รองคณบดีคณะวนศาสตร์
โทรศัพท์ 0 2579 0176 ต่อ 101
โทรสาร 0 2561 4246
e-mail: ffordcs@ku.ac.th

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุนันท์ ภัทรจินดา

ภาควิชาวิทยาศาสตร์ทางทะเล คณะประมง
โทรศัพท์ 0 2561 4288
โทรสาร 0 2561 4287
e-mail: ffissnp@gmail.com

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ฉัตรชัย เงินแสงสรวย

ภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์
โทรศัพท์ 0 2562 555 ต่อ 1308
โทรสาร 0 2940 5627
e-mail: fsciccn@ku.ac.th

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อรพรรณ สังข์จันทร์

คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์
โทรศัพท์ 0 3428 1105-6 ต่อ 7658
โทรสาร 0 3428 1057
e-mail: faasops@ku.ac.th

นายสรารุช สังข์แก้ว

ภาควิชาชีววิทยาป่าไม้ คณะวนศาสตร์
โทรศัพท์ 0 2579 0176
e-mail: fforsws@ku.ac.th

นายรัตนชัย ชินทริช

ภาควิชาชีววิทยาป่าไม้ คณะวนศาสตร์
โทรศัพท์ 0 2579 0176

สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

173 ถนนนครราชสีมา เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300
โทรศัพท์ 0 2687 3000 โทรสาร 0 2687 3378

ดร. วีระชัย ณ นคร

ที่ปรึกษาสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์
โทรศัพท์ 0 2687 3044
โทรสาร 0 2687 3045
e-mail: weerach@loxinfo.co.th

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ถนนรามคำแหง หัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ 10240
โทรศัพท์ 0 2310 8000 โทรสาร 0 2318 0917

นางกวิณนาถ บัวเรือง

ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์
โทรศัพท์/โทรสาร 0 2310 8395
e-mail: bkawinnat@gmail.com

กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข

88/7 บำราศนคราตุร ถนนติวานนท์ ตำบลตลาดขวัญ
อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี 11000
โทรศัพท์ 0 2951 0000, 0 2589 9850-8
โทรสาร 0 2591 5974, 0 2591 5449

นางประนอม เดชวิเศษกุล

นักวิทยาศาสตร์การแพทย์เชี่ยวชาญ
สถาบันวิจัยสมุนไพรมหา
โทรศัพท์ 0 2951 0491
โทรสาร 0 2589 9866

นางสาวไพริน ทองคุ้ม

นักวิทยาศาสตร์การแพทย์เชี่ยวชาญ
โทรศัพท์ 0 2951 0491
โทรสาร 0 2589 9866

นางสาวโสภิตาวรรณ วิเชียรกุล

นักวิทยาศาสตร์การแพทย์เชี่ยวชาญ
โทรศัพท์ 0 2951 0491
โทรสาร 0 2589 9866

นายศักดิ์วิชัย อ่อนทอง

นักวิทยาศาสตร์การแพทย์เชี่ยวชาญ
โทรศัพท์ 0 2951 0491
โทรสาร 0 2589 9866

น.ค.(หญิง) ปริมลภ (วสุวัต) ชูเกียรติมัน

เจ้าของและผู้จัดการ สวนไม้หน้า “ปางอุบล”
โทรศัพท์ 0 2591 5601
e-mail: pangubon@yahoo.com

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

60/1 ซอยพิบูลวัฒนา 7 ถนนพระรามที่ 6
เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400

ดร. ลีรกุล บรรพพงศ์

ผู้อำนวยการสำนักความหลากหลายทางชีวภาพ
โทรศัพท์ 0 2265 6637 โทรสาร 0 2265 6638

นายชัยชัย ศิลปสุนทร

นักวิชาการสิ่งแวดล้อมชำนาญการ
โทรศัพท์ 0 2265 6639 โทรสาร 0 2265 6639

นางสาวกฤษณา สุขนิวัฒน์ชัย

นักวิชาการสิ่งแวดล้อมชำนาญการ
โทรศัพท์ 0 2265 6639 โทรสาร 0 2265 6639

นางสาวเบญจมาภรณ์ วัฒนธงชัย

นักวิชาการสิ่งแวดล้อมชำนาญการ
โทรศัพท์ 0 2265 6639 โทรสาร 0 2265 6639

นางสาวศศิธร ศิริเสรี

เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน
โทรศัพท์ 0 2265 6639 โทรสาร 0 2265 6639

นางสาวศรีนญา ภูมาจิตต์

เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน
โทรศัพท์ 0 2265 6639 โทรสาร 0 2265 6639

นางสาวพรรณิ พานทอง

เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน
โทรศัพท์ 0 2265 6639 โทรสาร 0 2265 6639

นางสาววิยะดา โดดดีเททย์

เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน
โทรศัพท์ 0 2265 6639 โทรสาร 0 2265 6639

นางสาวยุวดี อันทสุตร

เจ้าหน้าที่วิเคราะห์โครงการ
โทรศัพท์ 0 2265 6639 โทรสาร 0 2265 6639

นายไตรรัตน์ หนูเอียด

เจ้าหน้าที่วิเคราะห์โครงการ
โทรศัพท์ 0 2265 6639 โทรสาร 0 2265 6639

นายรัฐพงษ์ อธิระประเสริฐสิทธิ์

เจ้าหน้าที่วิเคราะห์โครงการ
โทรศัพท์ 0 2265 6639 โทรสาร 0 2265 6639

นางสาวสุภาพร เจริญจิตต์

เจ้าหน้าที่วิเคราะห์โครงการ
โทรศัพท์ 0 2265 6639 โทรสาร 0 2265 6639

นางสาวปรีชญาณี บุญแสง

เจ้าหน้าที่วิเคราะห์โครงการ
โทรศัพท์ 0 2265 6639 โทรสาร 0 2265 6639

การประชุมหารือ
 เรื่อง...ของของพิพิธภัณฑ์มีชีวิตใน
 การส่งเสริมและโปรแกรมการริเริ่มทั่วโลก
 ทางอนุกรมวิธาน ภายใต้ข้อเสนองาน
 ว่าด้วยสวามภลาทกลางทางชีวภาพ
 วันพฤหัสบดีที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๕๕
 ณ สว.รท.รท. กรุงเทพฯ

รายงานการประชุม เรื่อง บทบาทของพิพิธภัณฑ์พืชในการสนับสนุน โปรแกรมการริเริ่มทั่วโลกทางอนุกรมวิธาน ภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ

วันพฤหัสบดีที่ 28 เมษายน พ.ศ. 2554

ณ อาคารชายชล สวนหลวง ร.9 กรุงเทพมหานคร

จัดพิมพ์เผยแพร่โดย

สำนักความหลากหลายทางชีวภาพ
สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
60/1 ซอยพิบูลวัฒนา 7 ถนนพระรามที่ 6 เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400
โทรศัพท์ 0 2265 6639
โทรสาร 0 2265 6638
<http://chm-thai.onep.go.th>

สงวนลิขสิทธิ์

2555 สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
สงวนลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย

การอ้างอิง

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. 2555. **รายงานการประชุม เรื่อง
บทบาทของพิพิธภัณฑ์พืชในการสนับสนุนโปรแกรมการริเริ่มทั่วโลกทางอนุกรมวิธานภายใต้
อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ.** กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
กรุงเทพฯ. 48 หน้า.

พิมพ์ครั้งแรก

พฤษภาคม 2555

บรรณาธิการ

ลิริกุล บรรพพงศ์ ชัชชัย ศิลปสุนทร

จัดทำเอกสาร

เบญจมาภรณ์ วัฒนธงชัย กฤษณา สุขนิวัฒน์ชัย
ศรินญา ภูผาจิตต์ พรรณี พานทอง
ยุวดี อันทสูตร ปรัชญานี บุญแสง
วิยะดา โตอติเทพย์ สุภาพร เจริญจิตต์
ไตรรัตน์ หนูเอียด ลุทธิพงษ์ อีระประเสริฐสิทธิ์

ประสานงาน

เบญจมาภรณ์ วัฒนธงชัย

ออกแบบและจัดพิมพ์

บริษัท อินทีเกรเต็ด โปรโมชัน เทคโนโลยี จำกัด
โทรศัพท์ 0 2158 1312-6
โทรสาร 0 2158 1319